

Elävä kirjasto

Järjestäjän käsikirja

Ronni Abergel
Antje Rothemund
Gavan Titley
Péter Wootsch

Elävä kirjasto

Järjestäjän käsikirja

ANP 2005:762

© Suomenkielinen käännös: Pohjoismaiden ministerineuvosto, Kööpenhamina 2005

© Council of Europe, 2005 on publication in English

Tämä käännös teoksesta *Don't judge a book by its cover – The Living Library organiser's guide* (ISBN 92-871-5766-99) on tehty Euroopan neuvoston luvalla.

ISBN 92-893-1205-X

Paino: Scanprint a/s, Århus 2005

Kansi ja taitto: Merán studios

Kuvat: © Art Factory ja Euroopan nuorisokeskus, Budapest (ellei toisin mainita, ks. sivu 64)

Painos: 650

Painettu ympäristöä säästävälle paperille, joka täyttää pohjoismaisen Joutsen-merkin kriteerit.

Julkaisua voi tilata osoitteesta www.norden.org/order. Muita julkaisuja on osoitteessa

www.norden.org/publikationer.

Printed in Denmark

Nordisk Ministerråd

Store Strandstræde 18

DK-1255 København K

Puh. (+45) 3396 0200

Nordisk Råd

Store Strandstræde 18

DK-1255 København K

Puh. (+45) 3396 0400

www.norden.org

Tässä käsikirjassa ilmaistaista mielipiteistä vastaavat sen tekijät, eivätkä ne välttämättä heijasta Euroopan neuvoston mielipiteitä. Kaikki oikeudet pidätetään. Mitään osia tästä julkaisusta ei saa julkaista uudelleen eikä välittää missään muodossa eikä millään tavalla, sähköisesti (CD-ROM, Internet tms.) tai mekaanisesti, kuten kopioimalla, nauhoittamalla tai käyttämällä mitä tahansa tiedon tallennus- tai hakujärjestelmää, hankkimatta ensin kirjallista lupaa Euroopan neuvoston viestinnän ja tutkimuksen pääosaston julkaisuyksiköltä (Communication and Research Directorate, Publishing Division).

All correspondence relating to this publication or the reproduction or translation of all or part of it should be addressed to:

Council of Europe – Directorate of Youth and Sport

European Youth Centre Budapest

Zivatar utca 1-3

1025 Budapest

Hungary

Tel + 36 1 438 1030

Fax + 36 1 212 4076

e-mail: eycb.secretariat@coe.int

Pohjoismainen yhteistyö

Pohjoismainen yhteistyö on maailman vanhimpia ja kattavimpia alueellisen yhteistyön malleja. Siihen osallistuvat Islanti, Norja, Ruotsi, Suomi ja Tanska sekä Ahvenanmaan, Färsaarten ja Grönlannin itsehallintoalueet. Yhteistyö vahvistaa Pohjoismaiden yhteenkuuluvuutta unohtamatta maiden välisiä yhtäläisyyksiä ja kansallisia erityispiirteitä. Lisäksi se parantaa naapuruussuhteita ja mahdollisuuksia pohjoismaiseen edunvalvontaan kansainvälisissä yhteyksissä.

Pohjoismainen yhteistyö sai viralliset puitteet vuonna 1952, jolloin *Pohjoismaiden neuvosto* perustettiin maiden parlamenttien ja hallitusten yhteistyöelimeksi. Vuonna 1962 Pohjoismaat allekirjoittivat Helsingin sopimuksen, joka on edelleenkin pohjoismaisen yhteistyön kulmakivi. Vuonna 1971 perustettiin *Pohjoismaiden ministerineuvosto*, joka on viiden Pohjoismaan sekä kolmen itsehallintoalueen hallitusten välinen yhteistyöelin.

Ihmisoikeuksia ei voi toteuttaa ainoastaan oikeusteitse. Siksi Euroopan neuvosto haluaa myös rohkaista toiminnallaan kansalaisjärjestöjä ja julkisia viranomaisia, jotka edistävät ihmisoikeuksia kaikkialla maailmassa ja pyrkivät ehkäisemään epäoikeudenmukaisuutta, sortoa ja syrjintää.

*Terry Davis,
Euroopan neuvoston pääsihteeri*

Sisällysluettelo

Tekijöiden kiitokset	5
Pohjoismainen idea	7
Johdanto	9
Lyhyt katsaus Elävän kirjaston historiaan	13
Aiempiä kokemuksia Elävän kirjaston järjestämisestä	15
Elävän kirjaston järjestäminen ja hoitaminen	23
Yksityiskohtainen opas tapahtuman järjestäjille	29
Kirjat	31
Kirjastonhoitajat	49
Yhteistyö isäntäjärjestön kanssa	52
Elävän kirjaston markkinointi	53
Elävän kirjaston arviointi	57
Liitteet	64

Tekijöiden kiitokset

Haluamme kiittää erityisesti seuraavia tahoja aiempien ja tulevien Elävien kirjastojen saamasta henkisestä, taloudellisesta, teknisestä ja instituutio-naalisesta tuesta:

Civil Sziget -tiimi, Grey Communications, Kööpenhamina, Euroopan neuvoston nuorisotoimen yhteiskokous, Pohjoismaiden ministerineuvoston nuorisoyhteistyön komitea, Pesti Est, Roskilden festivaali, Roskilde-säätiö, Szabó Ervin -kirjasto, Budapest, Sziget-toimiston toimitusjohtaja sekä Sziget-festivaalin tekninen henkilöstö.

Erityiskiitokset seuraaville henkilöille Elävien kirjastojen saamasta innoituksesta ja tuesta sekä tähän julkaisuun toimitetuista artikkeleista:

Dany Abergel, Dianna Alexandersen, Trygve Augestad, Sune Bang, Erzsébet Bánki, Barbara Bártfai, Claudia Belchior, Diego Belford de Henriques, Mercedes Berencz, Ågot Berger, Rok Bermez, Jean-Philippe Bozouls, Goran Buldioski, Manuel Comeron, Katalin Csörsz, Péter Csörsz, Réka Daróczy, Tamás Dujmov, Christoffer Saabye Erichsen, Mugur Floreal, Károly Grendai, Olivier Goens, Gondalaci Laszlo (Golyo – Budapest Massive), Gordan (ZGB), Darek Grzemny, John Hjorth & Jonna Uldahl, Veronika Horváth, Viktor Kókai, Françoise Lauritzen, Judit Lehotay, Phillip Lipski, Steffi Mayer, Melinda Mészáros, Asma Mouna, Irén Nagy, Sanja Novak, Erika Pozsár, Tobias Rosenberg, Katrin Schindler, Michael Sinisshaw, Leif Skov, Éva Szabó, Balázs Vizi, Gábor Vörös, Margot Wieser ja Rasmus Wind-Hansen (*in memoriam*)

...sekä kaikille kirjoille, lukijoille, kirjastonhoitajille, järjestäjille ja kansalaisjärjestöille, jotka ovat auttaneet ja auttavat edelleenkin tekemään Elävistä kirjastoista eläviä.

Pahoittelemme mahdollisia virheitä ja puutteita sekä sitä, että emme ole voineet sisällyttää kaikkea vastaanottamaamme aineistoa tähän julkaisuun.

Pohjoismainen idea

Pohjoismainen nuorisoyhteistyön komitea (NUK) julkaisee tämän Elävän kirjaston järjestäjän käsikirjan viidellä pohjoismaisella kielellä. NUK on Pohjoismaiden ministerineuvoston neuvoa-antava ja koordinoiva elin, joka keskittyy pohjoismaisiin ja kansainvälisiin lapsi- ja nuorisopoliittisiin kysymyksiin.

Elävän kirjaston idea on pohjoismaisten nuorten kehittämä, ja sitä testattiin ensimmäisen kerran vuoden 2000 Roskilden festivaaleilla Tanskassa. Sieltä idea on levinnyt muualle Eurooppaan, ja sitä on kokeiltu ja kehitetty jo monen vuoden ajan useissa Euroopan neuvoston tukemissa tapahtumissa.

Siksi onkin luontevaa, että Euroopan neuvosto ja Pohjoismaiden ministerineuvosto julkaisevat yhteistyössä käsikirjan Elävien kirjastojen järjestämisestä.

Pohjoismaiden ministerineuvosto julkaisee kirjan suomeksi, ruotsiksi, norjaksi, tanskaksi ja islanniksi. Kirjan voi ladata myös Internetistä osoitteesta www.norden.org/publikationer.

Elävä kirjasto on pohjoismainen menetelmä, jolla edistetään ihmisten kohtaamista ja nuorten välistä vuoropuhelua. Elävästä kirjastosta ei lainata perinteisiä kirjoja, vaan ihmisiä. Lainattavat ovat henkilöitä, joista muilla on yleensä paljon ennakkoluuloja, esimerkiksi poliiseja, homoseksuaaleja, feministejä ja muslimeja. Tavoitteena on lisätä keskustelujen avulla tietoisuutta siitä, että me ihmiset emme loppujen lopuksi ole niin erilaisia, ja murtaa siten ennakkoluuloja.

Pohjoismainen nuorisoyhteistyön komitea toivoo, että mahdollisimman monet pohjoismaiset lapsi- ja nuorisojärjestöt järjestäisivät Eläviä kirjastoja ja pyrkisivät siten korostamaan ihmisoikeuksien merkitystä ja edistämään ihmisten välistä vuoropuhelua.

Johdanto

”Kerrankin aivan uudenlainen idea!” Tämä oli spontaani reaktioni kuullessani ensimmäisen kerran Elävästä kirjastosta, joka järjestettiin vuoden 2000 Roskilden festivaaleilla Tanskassa. ”Kaikki pitäisi tehdä mahdollisimman yksinkertaisesti, mutta ei yhtään sen yksinkertaisemmin”, Albert Einstein lausui aikoinaan. Elävä kirjasto on tällainen yksinkertainen idea: *kohtaa* omat ennakkoluulosi, sen sijaan että vain *puhuisit* niistä.

Elävä kirjasto on aivan kuin tavallinen kirjasto, josta lukijat lainaavat ”kirjan” tietyksi ajaksi. Luettuaan kirjan he palauttavat sen ja voivat halutessaan lainata toisen. Elävällä kirjastolla ja tavallisella kirjastolla on vain yksi ero: Elävän kirjaston kirjat ovat ihmisiä, ja he käyvät henkilökohtaista vuoropuhelua lukijoiden kanssa. Kirjat ovat sellaisiin ryhmiin kuuluvia ihmisiä, jotka ovat usein ennakkoluulojen ja stereotyyppien kohteina ja jotka ovat usein syrjinnän tai sosiaalisen eristämisen uhreja. Kirjaston ”lukija” voi olla kuka tahansa, joka haluaa puhua omien ennakkoluulojensa ja -käsitystensä kohteen kanssa ja viettää tunnin ajastaan tämän kokemuksen parissa. Elävän kirjaston kirjat eivät ainoastaan puhu, vaan he voivat myös vastata lukijoiden kysymyksiin, esittää kysymyksiä ja oppia itsekin uusia asioita.

Ihmiset, jotka edistävät työssään kulttuurienvälistä vuoropuhelua, ihmisoikeuksia ja moniarvoista demokratiaa kansalaisjärjestöissä tai aikuiskasvatuksen tai nuorisotyön parissa, joutuvat usein keksimään jotain aivan ”uutta” ja ihmeellistä, joka herättäisi monien ihmisten huomion ja olisi käänteentekevä. Tässä lyhyessä käsikirjassa esitelly innovatiivinen Elävä kirjasto -menetelmä pyrkii luomaan rakentavaa vuoropuhelua sellaisten ihmisten välille, joilla ei normaalisti ole mahdollisuutta puhua keskenään. Elävä kirjasto -tapahtuma sopii erityisen hyvin suuriin julkisiin tilaisuuksiin, kuten festivaaleille ja muihin tapahtumiin, joihin osallistuu satoja tai jopa tuhansia ihmisiä.

Luovat ja ammattitaitoiset ihmiset ovat tuottaneet runsaasti erilaisia vuorovaikutteisia menetelmiä, joita sovelletaan, julkaistaan, muokataan, korjataan, kehitetään ja uudistetaan jatkuvasti. Kaikkialla Euroopassa järjestetään lukemattomia kursseja, seminaareja, konferensseja, vaihtohjelmia ja paikallisia projekteja, joiden tarkoituksena on tuoda ihmiset yhteen, kannustaa heitä ymmärtämään toisiaan ja auttaa heitä elämään toistensa kanssa. Kaikkien näiden hankkeiden suurimpana haasteena on mahdollisimman suuren yleisön tavoittaminen, sillä vaikka tarjonta on Euroopassa näin suurta, se ei riitä tyydyttämään kysyntää. Niin nuoret kuin vanhatkin haluavat oppia enemmän siitä, miten he voivat elää rauhanomaisessa yhteiskunnassa, tukea sitä sekä kehittää rohkean ja avoimen tavan viestiä muiden kanssa ja ymmärtää heitä. Nämä muut saattavat olla naapureita tai ihmisiä, joita tapaa kadulla, supermarketissa, koulussa tai työpaikalla. Elävä kirjasto tarjoaa mahdollisuuden kulttuurienväliseen oppimiseen ja oman itsensä kehittämiseen myös niille ihmisille, joilla ei normaalisti ole mahdollisuutta eikä aikaa osallistua vapaaehtoisin koulutusohjelmiin.

”Muukalainen on ystävä, jota et ole vielä tavannut.” Tämä vanha rasisminvastaisen liikkeen iskulause on sekä yksinkertainen että monimutkainen.

Se on yksinkertainen, koska se osoittaa kanssakäymisen tärkeyden – on tärkeää tavata vieraita ihmisiä, keskustella heidän kanssaan ja mahdollisesti myös ystävystyä. Monimutkainen se taas on siksi, että vieraiden ihmisten kanssa puhuminen ei ole välttämättä helppoa, koska he saattavat olla näkökulmasta riippuen todella ”outoja”. Sosiologiseen käsitteeseen ”muukalainen” liittyy toisaalta objektiivinen etäisyys, eli ihminen on sitä vieraampi, mitä kauempana hän. Toisaalta siihen liittyy myös subjektiivinen etäisyys, eli kokemamme etäisyys niihin ihmisiin, jotka kulkevat tai asuvat lähistöllämme. Sosiaalinen erilaisuutemme perustuu sosiaalisiin, poliittisiin ja kulttuurisiin seikkoihin, mutta myös ikään, elämäntyyliin ja elämän tarjoamiin mahdollisuuksiin. Kuusitoistavuotias suomalainen tyttö kommunikoi luultavasti helpommin toisen kuusitoistavuotiaan espanjalaisen tai turkkilaisen lukiolaisen kanssa kuin 58-vuotiaan, samalla asuinalueella asuvan työttömän metallityöläisen kanssa. Sosiaaliset suhteet monimutkaistuvat ”tietoyhteiskunnassa” jatkuvasti, mikä saattaa pirstoa ihmisten välistä kanssakäymistä entisestään. Ihmiset keskittyvät niihin ihmisiin, joiden kanssa heillä on yhteisiä projekteja ja päivittäistä kanssakäymistä työpaikalla, vapaa-aikana tai perheessä. ”Tuntemattoman” kohtaamiseen ei jää paljon aikaa eikä mahdollisuuksia.

Kun ihmisillä on vain satunnaista tietoa toisistaan, heitä ohjaavat oma mielikuva ja omat oletukset tai omat ennakkoluulot ja stereotypit. Hyvin usein nuo kaikki vaikuttavat yhtä aikaa. Elävä kirjasto antaa ihmisille mahdollisuuden keskustella yksityisesti ja henkilökohtaisesti ”muukalaisen” kanssa hyvin järjestetyssä ja suojatussa mutta täysin vapaassa ympäristössä. Aikaa on hyvin rajallisesti, eikä keskustelu aiheuta mitään velvoitteita. Tämä asetelma on luultavasti yksi syy siihen, miksi Elävästä kirjastosta on tullut niin suosittu kaikkialla, missä se on järjestetty: lukijat tietävät etukäteen, millaisen riskin he ottavat päättäessään kohdata ”muukalaisen”.

Elävästä kirjastosta tuli vuonna 2003 osa Euroopan neuvoston ohjelmaa ”Youth promoting human rights and social cohesion”¹. Ohjelman perusajatuksena on, että ihmisoikeuksia ei voi puolustaa ainoastaan lainsäädännöllä. Meidän kaikkien on puolustettava ja vaalittava näitä oikeuksia. Kansalaisia on kannustettava ajattelemaan omia ihmisoikeuksiaan ja toisten vastaavia oikeuksia lisäämällä suuren yleisön tietoisuutta siitä, miten tärkeitä ihmisoikeudet ovat kaikkien ihmisten henkilökohtaiselle hyvinvoinnille.

Euroopan neuvoston nuorison ja urheilun pääosastolla on ainutlaatuista ja tärkeää osaamista, joka liittyy vapaaehtoiseen kulttuurienväliseen oppimiseen ja perustuu ihmisoikeuksien, moniarvoisen yhteiskunnan sekä kulttuurisen monimuotoisuuden periaatteisiin. Euroopan neuvoston nuorisosektorin yli 30 vuoden aikana järjestämät ohjelmat ovat tavoittaneet tuhansia nuoria ja nuorisotyöntekijöitä, jotka työskentelevät joko

¹ Lisätietoja: www.coe.int/hre ja www.coe.int/youth

vapaaehtoisesti tai ammatikseen. Tämän työn keskeisiä osapuolia ovat nuorison omat yhdistykset, kansalaisjärjestöt sekä julkiset viranomaiset ja yhteisöt.

Suuret julkiset tapahtumat, kuten Euroopan nuorisokampanja ”Kaikki erilaisia – kaikki samanarvoisia” sekä ”Euroopan nuorisoviikot” ovat laajentaneet osapuolten välistä verkostoa ja tehneet Euroopan neuvostoa tunnetuksi suurelle yleisölle. Tällaiset laajamittaiset tilaisuudet vaativat pitkäaikaista työpanosta ja vakaata rahoitusta. Kun nämä ehdot täyttyvät, tilaisuuksilla voidaan saavuttaa erittäin hyvät tulokset, ja lisäksi voidaan toteuttaa (ja pitääkin toteuttaa) elintärkeitä seurantaohjelmia.

Elävällä kirjastolla ei tarvitse olla yhtä kunnianhimoisia tavoitteita. Se on ison tapahtuman osana toteutettava melko pieni tapahtuma, jossa suuri joukko ihmisiä voi hyötyä lyhyessä ajassa ja melko pienellä sijoituksella Euroopan neuvoston nuorisosektorin ja sen suuren yhteistyöverkoston yhteisistä kokemuksista. Elävän kirjaston lukijoiden – eli suuren yleisön – ei

tarvitse sitoutua jatkotoimiin. Monien kirjastojen järjestäjät ovat kuitenkin huomanneet, että lukijat ovat hyvän kokemuksensa innoittamina kiinnostuneet kansalaisjärjestöistä ja niiden toimintaan osallistumisesta.

Euroopan neuvoston nuorisosektori ja Pohjoismainen nuorisoyhteistyön komitea haluavat edistää tällä julkaisulla Elävä kirjasto -menetelmää, jota on menestyksekkäästi toteutettu ja kehitetty useissa jäsenvaltioissa vuodesta 2000 lähtien. Olemme koonneet tähän järjestäjän käsikirjaan tiivistelmän aikaisempien Elävien kirjastojen isäntäjärjestöjen, järjestäjien, kirjastonhoitajien, kirjojen ja lukijoiden kokemuksista. Käsikirjan tarkoituksena on antaa kannustusta, tukea ja neuvoja niille, jotka haluavat ottaa vastaan vaativan ja samalla kiitollisen työn ja järjestää Elävän kirjaston. Käsikirjan tarkoituksena ei ole toimia ”keittokirjana”, koska ”aineokset” eroavat tapahtumasta toiseen. Siksi tulevien järjestäjien on muokattava menetelmää omaan sosiaaliseen ja fyysiseen toimintaympäristöönsä sopivaksi. Samalla muokkaukseen liittyy selkeitä rajoituksia: hyvät työkalut ovat välttämättömiä pysyvien rakenteiden aikaansaamiseksi, ja jos näitä käytetään laiskasti luopuen jaloista päämääristä, samoilla työkaluilla voi saada aikaan myös tuhoa. Käsikirjan laatijat toivovat, että heidän työtään jatkavat sellaiset tahot, jotka ovat itse ja joiden tavoitteet ovat vastuullisia: Elävä kirjasto ei ole PR-hanke, jossa tavoitellaan näyttäviä otsikoita. Se ei ole eläintarha eikä näyteikkuna, johon pannaan näytteille omituisia ja eksoottisia eläimiä. Se ei myöskään ole työnvälitystoimisto eikä paikka, jossa esitellään julkiksia.

Elävä kirjasto on työkalu, jonka tarkoituksena on edistää ihmisten välistä rauhanomaista yhteiseloja ja auttaa ihmisiä lähentymään toisiaan sekä kunnioittamaan jokaisen yksilön ihmisarvoa. Tämä koskee niin lukijoita, kirjoja kuin järjestäjiäkin.

Eurokraatti-kirja

Lyhyt katsaus Elävän kirjaston historiaan

Elävän kirjaston (tanskaksi Menneskebiblioteket) idean kehitti väkivaltaa vastustava tanskalainen nuorten kansalaisjärjestö Foreningen Stop Volden² osaksi vuoden 2000 Roskilden festivaalin ohjelmaansa. Festivaali on Tanskan suurin vuosittainen musiikkitapahtuma. Kööpenhaminasta käsin toimineen ja nuorten vetämän Stop Volden -liikkeen tavoitteena oli opettaa nuorisoa ehkäisemään aktiivisesti nuorison parissa esiintyvää väkivaltaa. Järjestön projektipäälliköt järjestivät ensimmäisen kirjaston läheisessä yhteistyössä Roskilden festivaalin järjestäjien kanssa ja Roskilde-säätiön myöntämän rahoituksen turvin. Tällöin osoittautui, että tapahtumalla oli paljon suurempi potentiaali kuin järjestäjät ja festivaalin johto olivat edes osanneet aavistaa.

Kuten johdannossa todettiin, Roskilden festivaaleilla saatu myönteinen kokemus kantautui Euroopan neuvoston Budapestissa sijaitsevan Euroopan nuorisokeskukseen (European Youth Centre Budapest, EYCB) johtajan korviin. EYCB:n avulla tanskalaiset järjestäjät saivat yhteyden merkittävän unkarilaisen Sziget-musiikkifestivaalin järjestäjiin ja päättivät toteuttaa Elävän kirjaston siellä ensimmäisen kerran vuonna 2001. Vuodesta 2003 lähtien EYCB on järjestänyt Elävän kirjaston Sziget-festivaaleilla Euroopan neuvoston näyttelyosastolla, ja kukin kirjasto on ollut auki seitsemän päivää. Tähän mennessä Sziget-festivaali on toiminut neljän Elävän kirjaston isäntänä, ja kirjastosta on tullut yksi festivaalin Civil Island -alueen suurimmista vetonauloista. Siellä kansalaisjärjestöt ja monet muut instituutiot ja järjestöt markkinoivat työtään ja järjestävät toimintaa yleisölle.

Euroopan neuvoston Sziget-festivaaleilla järjestämät kirjastot osoittivat, että tapahtuma ylitti kansalliset rajat ja että se voitiin sopeuttaa paikallisiin oloihin. Tapahtuman kansainvälisestä ja kulttuurienvälisestä luonteesta ovat osoituksena kirjastoon jatkuvasti kehitetyt uudet palvelut, kuten ”sanakirjat” eli ”kirjat”, jotka toimivat myös tulkkeina. Tämä keksintö mahdollisti sen, että kirjastotapahtumaan saattoi osallistua myös festivaalin runsaslukuinen kansainvälinen yleisö sekä paikallista kieltä osaamattomia kirjoja. Euroopan neuvoston ihmisoikeuskasvatukseen keskittyvän nuori-

ELÄVÄ KIRJASTO -TAPAHTUMAT AIKAJÄRJESTYKSESSÄ

- 2000 Roskilden festivaali, Roskilde, Tanska
- 2001 Sziget-festivaali – Civil Island, Budapest, Unkari
- 2002 Pohjoismaiden ministerineuvoston ”Ung i Norden” -nuorisotapahtuma, Oslo, Norja
- 2002 Sziget-festivaali – Civil Island, Budapest, Unkari
- 2003 Alværnin yläaste, Nesodden, Norja
- 2003 Sziget-festivaali – Civil Island, Budapest, Unkari
- 2003 Stavangerin kirjastofestivaali, Stavanger, Norja
- 2004 Budapestin Szabó Ervin -kirjaston satavuotisjuhla, Unkari
- 2004 Pszinapszis-nuorisofestivaali, Budapest, Unkari
- 2004 Rock In Rio, Lissabon, Portugali
- 2004 Sziget-festivaali, Civil Island, Budapest, Unkari
- 2004 Nørrebro-festivaali, Kööpenhamina, Tanska
- 2004 Grünerløkkan kunnallinen koulu, Oslo, Norja

² Väkivallan vastainen Stop Volden -liikkeen perustivat viisi nuorta Kööpenhaminassa vuonna 1993. Kimmoke perustamiseen tuli heidän yhteisen ystävänsä raa’asta puukotuksesta. Kolmessa vuodessa liikkeeseen liittyi 7 000 jäsentä, joista suurin osa oli 12–18-vuotiaita nuoria. Liike lopetti toimintansa aktiivisena kansalaisjärjestönä vuonna 2001.

so-ohjelman puitteissa järjestetyt Elävät kirjastot saivat kaikkein eniten yleisöä ja suurimman mediakatteen. Niiden perusteella syntyi myös laajin selvitys itse tapahtumasta ja sen menetelmistä sekä vaikutuksista.

Parin viime vuoden aikana muut järjestöt ovat alkaneet ymmärtää konseptin ja sen tarjoamien mahdollisuuksien merkityksen. Elävä kirjasto järjestettiin osana Pohjoismaiden ministerineuvoston suurta Ung i Norden -nuorisotapahtumaa syksyllä 2002 Oslossa Norjassa. Tapahtuma järjestettiin oikeassa kirjastossa, se oli ilmainen ja avoin suurelle yleisölle ja samalla osa tapahtumaan osallistuneen 450 pohjoismaisen nuoren ohjelmaa. Kesällä 2004 väkivallan uhrien parissa työskentelevä portugalilainen APAV-järjestö toteutti päivän pituisen Elävän kirjaston Rock in Rio -festivaalin Better World -teltassa Lissabonissa Portugalissa. Tapahtuman budjetti oli erittäin vaatimaton, ja kirjasto oli auki vain rajoitetun ajan, mutta tulokset olivat kiinnostavia: Lissabonin kirjasto osoitti, että tapahtuma voidaan paitsi järjestää eri maissa myös sovittaa eri tarpeisiin kunnianhimon ja rahoitusmahdollisuuksien mukaan. Alkuperäinen Roskilden kirjasto sisälsi 75 kirjaa ja Sziget-festivaalin kirjasto lähes 50 kirjaa, mutta Lissabonin kirjastossa kirjoja oli vain 20.

Unkarilaisten kokemukset Elävästä kirjastosta ovat osoittaneet, kuinka kiinnostavasti se voidaan järjestää. Pohjoismaalaisten kokemukset taas osoittavat, mitä eri ulottuvuuksia kirjastossa voi olla, ja portugalilaisten kokemukset osoittavat konseptin muuntautumiskyvyn. Elävä kirjasto toimii luultavasti yhtä hyvin missä tahansa maailman maassa, ja se jatkaa kehittymistään. Alla olevassa taulukossa on luettelo tiedossamme olevista tulevista kirjastotapahtumista. Lisää on luvassa paljon.

VUODEKSI 2005 SUUNNITELLUT TAPAHTUMAT (KÄSIKIRJAN JULKAISUHEIKELLÄ)

Elokuu: Sziget-festivaali – Civil Island, Budapest, Unkari

Syyskuu: Nuoriso-, perhe, sosiaali- ja tasa-arvoministeriön järjestämä nuorten ihmisoikeusfestivaali, Budapest, Unkari (Budapestin Euroopan nuorisokeskuksen EYCB:n kymmenvuotispäivän yhteydessä)

Syyskuu: Göteborgin kirjamesut, Göteborg, Ruotsi

Syksyllä: Kööpenhamina, Tanska

Syksyllä: Oslo, Norja

Syksyllä: Reykjavik, Islanti

Syksyllä: Helsinki, Suomi

Aiempia kokemuksia Elävän kirjaston järjestämisestä

CHRISTOFFER ERICHSEN TYÖSKENTELI KOKOPÄIVÄISENÄ TYÖNTEKIJÄNÄ STOP VOLDEN -LIIKKEESSÄ JA OLI YKSI NELJÄSTÄ PROJEKTIKOORDINAATTORISTA, JOTKA ORGANISOIVAT ENSIMMÄISEN ELÄVÄN KIRJASTON ROSKILDEN FESTIVAALEILLA.

Roskilden festivaali järjestettiin ensimmäisen kerran 70-luvun alussa, ja sitä alettiin nopeasti pitää yhtenä Euroopan parhaista musiikkifestivaaleista. Festivaali järjestetään heinäkuun alussa, ja se kestää neljä päivää. Festivaaleilla esiintyy yli 150 artistia viidellä eri lavalla. Festivaali on rekisteröity aatteelliseksi järjestöksi, ja kaikki kertyneet varat lahjoitetaan kansalaisjärjestötyöhön Roskilde-säätiön välityksellä.

Osallistumalla Roskilden festivaaliin Stop Volden -liike halusi synnyttää tavallista syvällisempää keskustelua nuorisosta, väkivallasta, rasismista ja niiden syistä. Samalla se yritti selvittää, mitkä olosuhteet synnyttävät väkivaltaisia konflikteja eri kulttuureihin tai erilaisiin etnisiin, uskonnollisiin ja ammatillisiin ryhmiin kuuluvien ihmisten välille. Halusimme luoda tapahtuman, jonka avulla ”yleisö” tai ”lukijat” saisivat mahdollisuuden miettiä rauhassa omia ennakkoluulojaan ja stereotyyppioitaan sekä järjestää rauhanomaisen mutta samalla hauskan tapahtuman, jossa ihminen voi kohdata pahimmat ennakkoluulonsa. Olimme vakuuttuneita siitä, että kaikilla ihmisillä on jonkinasteisia ennakkoluuloja ja stereotyyppioita. On helppo ylläpitää ennakkoluuloja toisesta ihmisryhmästä, kun etäisyys on suuri. Vastaavasti ennakkoluulojen säilyttäminen on vaikeaa, kun joutuu kohtaamaan kyseisen ihmisen henkilökohtaisesti. Kuulimme usein seuraavia kommentteja: ”Mä vihaan maahanmuuttajia, mutta mun luokalla oleva Mohammad on ihan jees, koska mä tunnen sen.”

Perusajatuksena oli siis se, että Elävä kirjasto on fyysinen tila, joka on lavastettu kirjastoksi ja joka on täynnä kirjoja esiintyviä ihmisiä. Minun tehtävänäni oli valmistella tapahtumaa ja huolehtia kirjaston päivittäisestä toiminnasta yhteistyössä tapahtuman rahoittaneen festivaalin kanssa. Suurimpana haasteena oli ottaa yhteyttä festivaalin eri osastoihin ja tehdä sopimuksia tapahtumaan liittyvistä tarpeistamme sekä toimia festivaalin hallinnosta vastaavien ihmisten ja omien vapaaehtoistemme välisenä koordinaattorina. Meille osoitettiin tila, johon saatoimme rakentaa kirjaston, ja kun saavuimme paikalle, siellä oli vain nurmikkoa.

Kirjaston toteuttamiseen liittyi myös perusteellinen rekrytointiprosessi: tarvitsimme vapaaehtoistyöntekijöitä, kirjoja, kirjastonhoitajia, sisustajia ja työmiehiä. Kirjojen rekrytoimiseksi järjestimme aivoriihen, jossa keskustelimme laajalti yleisistä stereotyyppioista ja ennakkoluuloista ja laadimme niistä luettelon. Se toimi lähtökohtana kerätessämme kirjoja. Keskusteltuamme pitkään etiikasta ja tapahtuman rajoituksista, päätimme olla kutsumatta kirjoiksi esimerkiksi skinejä, natseja, uskonnollisia fundamentalisteja tai ihmisiä rajoittuneista uskonnollisista ryhmistä, jotka halveksivat yhteiskunnan muita ihmisryhmiä. Tapahtuman tavoitteena on rakentaa siltoja, ei synnyttää ristiriitoja ja konflikteja.

Tunnistettuaamme noin 50 kirjatyyppiä ryhdyimme ottamaan yhteyttä verkostossamme oleviin henkilöihin. Otimme yhteyttä muihin järjestöihin, julkisiin laitoksiin ja yrityksiin, joilla olisi mahdollisuus antaa kirjoja kirjastoomme. Lähetimme yhteistyökumppaneillemme kirjoja koskevan yleisen pyynnön sekä tietoa, jonka avulla pyrimme antamaan kyseiselle järjestölle ja kullekin kirjalle selvän käsityksen siitä, mitä tapahtumaan osallistuminen merkitsi ja mitä heiltä odotettiin.

Elävän kirjaston kirjastonhoitajat toimivat hyvin samalla tavalla kuin oikeatkin kirjastonhoitajat: he auttoivat kirjojen lainauksessa, täyttivät kirjaston lukijoiden kortteja, seurasivat kirjojen saatavuutta, tekivät varauksia ja haastattelivat ihmisiä, jotka olivat ilmoittautuneet vapaaehtoisiksi kirjoiksi. Kaksi nuorta graffititaiteilijaa kutsuttiin koristelemaan kirjasto-osasto piirustuksilla, jotka kuvasivat arkipäiväisiä tilanteita, joissa kirjamme saattavat joutua konfliktiin muiden kanssa. Kansalaisjärjestöjen vapaaehtoisista koostuva työryhmä rakensi kirjaston ennen festivaalia ja siivosi ja korjasi kaikki jäljet festivaaliin päätyttyä. Lisäksi hankimme vapaaehtoisen ryhmän, joka valvoi näyttelyosastoa ja vapaaehtoisten leirintäaluetta öisin. Leirintäalue oli tärkeä paikka: festivaali kesti seitsemän päivää, ja kaikki tarvitsivat majoituspaikan. Yhteinen majoitusalue oli hyvä myös viestinnän kannalta, ja se lisäsi työntekijöiden ja kirjojen välistä yhteenkuuluvuutta.

Kirjasto sijaitsi lähellä World Stage -telttua, ja me ympäröimme sen aidalla ja portilla, joka voitiin sulkea kirjaston mentyä kiinni. Sijoitimme tilaan tuoleja ja pöytiä kirjojamme varten sekä vastaanottotiskin 2–4 kirjastonhoitajalle. Panostimme erityisesti markkinointiin: saimme mahdollisuuden esitellä konseptia yleisölle festivaalin ohjelmalehdessä ja tiedotimme myös festivaaliradiossa ja festivaalin verkkosivuilla. Nimitimme erityisen projektikoordinaattorin, joka sai tehtäväkseen hoitaa yhteyksiä muihin viestimiin, ja lähetimme Elävää kirjastoa koskeneen lehdistötiedotteen tapahtumaan akkreditoituneille viestimille festivaalin lehdistökeskuksen kautta.

Perustimme katumarkkinointitiimin, joka käsitti kuusitoista 16–21-vuotiaista etnistä nuorta. He saivat mahdollisuuden työskennellä Elävän kirjaston parissa, ja vastineeksi he saivat syödä ja juoda ilmaiseksi sekä osallistua festivaaleille ja majoittua leirintäalueelle. Kokeilu oli aika rohkea: nämä nuoret olivat niin kutsuttuja ”riskin huoria”, jotka ovat Stop Volden -liikkeen kohderyhmä. Saimmekin neuvoja niiden instituutioiden sosiaalityöntekijöiltä, joissa nuoret viettivät vapaa-aikaansa. He kertoivat meille mm., mitä meidän tulisi välttää ja varoa. Kun katutiimin jäseniä perehdytettiin ensimmäisen kerran, heidän ei voi sanoa olleen kovin innostuneita asiasta. Kuitenkin kun he tulivat takaisin ensimmäisen päivän päätteeksi, monella ei ollut enää T-paitaa päällään. He olivat kaikki tummatukkaisia nuoria poikia, joista muilla nuorilla on usein stereotypioita ja joita he usein välttävät. Pojat kuitenkin naureskelivat kertoessaan, kuinka nuoret tytöt olivat pyytäneet saada heidän T-paitansa. He eivät edes olleet huomanneet, kuinka monta tuntia he olivat kävelleet ympäriinsä ja keskustelleet ihmisten kanssa. Jo tämä kirjaston markkinointikokemus lupaili onnistunutta kirjastotapahtumaa.

Käytännön kysymysten lisäksi katutiimi joutui useimmin vastaamaan mm. seuraaviin kysymyksiin: ”Kuka tämän idean keksi?” ja ”Onko totta, että mä voin lainata oikean poliisin tai homon yhdeksi tunniksi?” Festivaalin ovien avautuessa alueelle virtasi 70 000 ihmistä, jotka saattoivat valita mieleisensä valtavasta ohjelmatarjonnasta. Tiesimmekin jo etukäteen, ettei kysyntä olisi alussa kovin voimakasta. Kirjat tutustuivat tänä aikana toisiinsa ja keskustelivat omista odotuksistaan. Ensimmäinen lukija ilmestyi kirjastoon vasta kaksi tuntia festivaalin avaamisen jälkeen, mutta kun lukijoita alkoi tulla enemmän, kiirettä jatkui neljän päivän ajan, ja suosituimmat kirjat olivat jatkuvasti lainassa. Osa yleisöstä suhtautui tietysti aluksi hyvin epäilevästi koko ajatukseen, kun taas toiset lukijat olivat niin innostuneita, että he ilmoittautuivat vapaaehtoisiksi kirjoiksi yhden päivän ajaksi. Kaiken kaikkiaan suurin osa lukijoista ja yleisöstä piti ideoita mielenkiintoisena ja uskaliaana. Kirjat raportoivat, että lainaajien joukossa oli sekä asiaan vakavasti että vähemmän vakavasti suhtautuneita ihmisiä, mutta yleisesti ottaen kirjat nauttivat siitä, että heitä luettiin.

Suosittelen lämpimästi tätä tapahtumaa, jonka avulla voitte tavoittaa nuoret ja opettaa heille suvaitsevaisuutta ja avoimutta. Järjestäjien on kuitenkin ymmärrettävä, että kysymys on vakavasta asiasta ja että tapahtuman toteuttaminen vie aikaa. Ajankäyttö riippuu tietysti tapahtuman koosta

ja kestopa. On kuitenkin tärkeää, että kansalaisjärjestö, joka haluaa järjestää tällaisen tapahtuman festivaaleilla, valmistautuu työhön riittävän perusteellisesti yhteistyössä festivaalijohdon ja -hallinnon kanssa.

TRYGVE AUGESTAD TOIMI PAIKALLISENA KOORDINAATTORINA ELÄVÄSSÄ KIRJASTOSSA, JOKA JÄRJESTETTIIN ALVÆRNIN YLÄASTEELLA NESODDENIN KUNNASSA NORJASSA. TAPAHTUMAN JÄRJESTI NORJALAINEN AVUSTUSJÄRJESTÖ NORSK FOLKEHJELP LOKAKUUSSA 2003.

Kirjasto järjestettiin ”Kansainvälisellä viikolla” Alværnin yläasteen 84 oppilaalle. Norsk Folkehjelp halusi kokeilla yhteistyössä tanskalaisen Stop Volden -liikkeen kanssa Elävän kirjaston soveltuvuutta opetusmenetelmäksi kouluympäristössä. Otimme yhteyttä koulun kolmeen opettajaan, jotka olivat osoittaneet kiinnostusta konseptia kohtaan, ja päätimme järjestää tapahtuman oppilaille normaalin opetuksen yhteydessä. Meille varattiin aikaa kolme tuntia, ja tavoitteena oli kertoa oppilaille uusia asioita ihmisistä ja ryhmistä, joiden kanssa heillä oli vain vähän tai ei ollenkaan kanssakäymistä, ja saada heidät tiedostamaan stereotyyppioita ja ennakkoluuloja.

Perustimme työryhmän, jonka jäsenenä oli kaksi Norsk Folkehjelpin edustajaa ja kolme koulun opettajaa. Työryhmä mukautti konseptia ja pohti, millaisista stereotyyppioista ja ennakkoluuloista oppilaiden kanssa kannattaisi keskustella. Ryhmän laatiman luettelon tavoitteena oli lisäksi tehdä näkyväksi koulun paikallisen väestön moninaisuutta. Kirjaluettelossa olivat seuraavat henkilöt: *afrikkalainen, palomies, elokuvatuottaja, jalkapallofani, syömishäiriöstä kärsivä ihminen, homo, vanhus, katujengien asiantuntija, turvapaikanhakija, sokea henkilö, poliitikko, ammatinharjoittaja (koripalloilija), miestanssija, kristitty nuori, pelastusarmeijan upseeri, kirjailija, psyykkisesti sairas, lesbo, kasvissyöjä ja serbialainen pakolainen.*

Kirjat löydettiin pääasiassa ottamalla yhteyttä useisiin kansalaisjärjestöihin ja yhdistyksiin. Jotkut kirjat löydettiin paikallisen väestön keskuudesta, ja jotkut tulivat Oslosta. Kirjojen kanssa tehtiin stereotyyppien ja ennakkoluulojen kuvaus, joka luovutettiin koulun edustajille päivää ennen tapahtuman järjestämistä. Opettajat esittelivät kirjat oppilaille ja kirjoittivat heidän pyynnöistään luettelon, jonka he sitten jakoivat kirjoille. Annoimme kirjojen lainausta koskevat ohjeet, joiden mukaan korkeintaan viisi lukijaa sai lainata yhden kirjan ja kukin lukija sai lainata korkeintaan kolme kirjaa. Koulun 350 oppilaasta 84 pyydettiin lukijoiksi. Myös muut oppilaat olivat tavattoman innostuneita, mutta meidän oli pakko rajoittaa lukijoiden määrää aikapulan ja kirjojen rajallisen määrän vuoksi. Oppilaat varasivat kirjat etukäteen, ja lainaluettelo oli valmis, kun innokkaat oppilaat saapuivat koulun mediakeskukseen. Kunkin kirjan laina-aika oli 45 minuuttia, ja oppilaat alkoivat välittömästi pommittaa kirjoja kysymyksillään. Useimmin kysyttyjä kysymyksiä olivat: ”Milloin sinusta tuli sokea?”, ”Tiedätkö, mitä väri tarkoittaa?”, (*sokea henkilö*), ”Pelkäätkö kuolemaa?”, ”Tiedätkö, mikä Internet on?” (*vanha mies*), ”Miksi jalkapallo-otteluissa tapellaan ja riidellään?”, ”Onko jalkapallo tärkeää?” (*jalkapallofani*), ”Etkö pidä ruoasta?”,

"Miksi et voi syödä enemmän?" (*syömishäiriöstä kärsivä ihminen*), "Mitä mieltä olet heteroista?", "Miltä tuntui tulla kaapista?" (*homo*).

Kirjat yrittivät parhaansa mukaan vastata kysymyksiin, ja oppilaat tekivät muistiinpanoja. Norsk Folkehjelp antoi käyttöön kirjastonhoitajia lainauksen helpottamiseksi sekä kirjojen ja lukijoiden antaman palautteen kirjaamiseksi. Palaute sisälsi mielenkiintoisia havaintoja. Stereotyyppinen käsitys turvapaikanhakijoista laiskoina, rikollisina ja Norjan yhteiskuntaan kotoutumattomina ihmisinä joutui koetukselle, kun entinen pakistanimainen maratonmestari ja sotilaskarkuri alkoi kertoa, miltä tuntuu olla "ulkomaalaisena" Norjassa. Käsitys, jonka mukaan psyykkisesti sairaat ovat suuria, brutaaleja ja vaarallisia miehiä, taas joutui koetukselle, kun monia vastoin käymisiä kokenut nuori nainen kertoi avoimesti ja rehellisesti elämästään. Oppilaat saivat mahdollisuuden kysyä asioista, jotka olivat aina vaivanneet heitä mutta joista he eivät olleet uskaltaneet kysyä. Vastaajat puolestaan olivat varautuneita kysymyksiin ja halusivat vastata

niihin. Oppilaat kertoivat, että heidän mielestään ”lukeminen” oli paitsi haastavaa myös hauskaa ja jännittävää. Monet kirjat tunsivat itsensä uupuneiksi, mutta jotkut kommentoivat kokemustaan toteamalla: ”Se oli sellaista mukavaa väsymystä.”

Oppilaista koostunut ryhmä laati oppilaita, opettajia ja vanhempia varten järjestettyyn seurantakokoukseen PowerPoint-esityksen, jossa kuvattiin kirjoja. Lisäksi he näyttivät valokuvia keskusteluista ja kertoivat kirjojen ja lukijoiden haastatteluista. Jotkut oppilaat kirjoittivat ”kirja-arvosteluja”, ja ne olivat mukava lisäpiirre, jonka aiomme sisällyttää myös tuleviin Eläviin kirjastoihin.

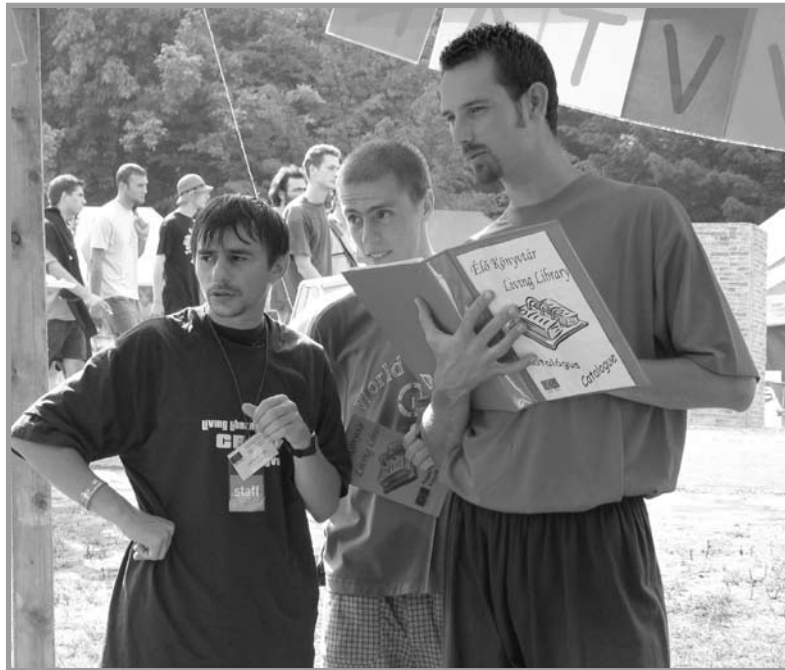
**PÉTER WOOTSCH ON OLLUT ALUSTA LÄHTIEN MUKANA JÄRJESTÄMÄS-
SÄ ELÄVÄÄ KIRJASTOA SZIGET-FESTIVAALEILLA BUDAPESTISSA UNKA-
RISSA. SEURAAVASSA HÄN KERTOO ”VIIKOSTAAN SAARELAISTEN
KANSSA”.**

Viikon kestävä Sziget-festivaali on järjestetty kesäisin jo vuodesta 1993 lähtien Tonavajoessa sijaitsevalla saarella, mistä koko tapahtuma on saanut nimensä (”sziget” on suomeksi ’saari’). Festivaali oli alun perin opiskelijoiden toteuttama tapahtuma, ja ensimmäisillä festivaaleilla oli kaksi lavaa ja 40 000 vierasta. Sittenmin siitä on tullut yksi Euroopan suurimmista ulkoilmafestivaaleista, johon osallistui 350 000 ihmistä vuonna 2004. Monikulttuurinen Sziget-festivaali on sekoitus musiikki- ja kulttuuritapahtumia, ja se on hyvin erilaisten nuorten kohtaamispaikka. Festivaali on tapahtumien kaleidoskooppi, ja nuoret vieraat – eli saarelaiset – etsivät jatkuvasti uusia elämyksiä eri festivaalialueilta ja tapahtumista. Yksi festivaalialue on nimeltään Civil Island, joka sisällytettiin ohjelmaan vuonna 2001. Siellä on 130 kansalaisjärjestöä, julkista tahoa ja järjestöä, jotka tarjoavat saarelaisille sisällöistä, innovatiivista ja värikästä ohjelmaa. Riippumaton Civil Radio ja BBC Hungary lähettävät Civil Island -alueelta ohjelmaa koko festivaaliviikon ajan saaren ulkopuolelle. Civil Island antaa kansalaisyhteiskunnalle mahdollisuuden esitellä toimintaansa suurelle yleisölle, ja se oli myös Elävän kirjaston toteutusympäristö.

Tapasin vuoden 2000 Roskilden festivaalin Elävän kirjaston järjestäjän yhtenä lämpimänä kevätpäivänä vuonna 2001 Euroopan nuorisokeskuk-
sen puutarhassa Budapestissä. Hänen ei tarvinnut perustella minulle pitkään, miksi kirjasto olisi hyvä lisä Civil Islandin ohjelmatarjontaan. Festivaalin avajaisiin oli kuitenkin vain kaksi ja puoli kuukautta, eikä pro-
jektia ollut helppo toteuttaa nopeasti. Ensinnäkin meidän täytyi ymmärtää
perusteellisesti, miten Elävä kirjasto toimii. Sen ideana on siis taistella
stereotyyppioita ja ennakkoluuloja vastaan, mutta miten sen voi toteuttaa
käytännössä? Miten löydämme sopivat kirjat? Miten selitämme tällaisen
idean ilman, että meidät ymmärretään väärin? Vuoden 2001 Elävä kirjasto
oli kaikkea muuta kuin täydellinen. Kirjamme rekrytoitiin kansalaisjärjes-
töjen teltoissa työskennelleistä ihmisistä, joiden oletimme olevan riittävän
mielenkiintoisia, mutta olimme väärässä.

Monet kirjat eivät ymmärtäneet konseptia, ja he käyttivät sitä hyödykseen markkinoidakseen omaa työtään. Kirjojen nimet oli huonosti muotoiltu: mitä oikein pitäisi ajatella kirjasta, jonka nimi on *Kaksi unohtumatonta viikkoa Indonesiassa* tai *Unkarilaisena Romaniassa*? Totesimme myös, että jotkin yhdistykset eivät halunneet osallistua tapahtumaan, koska pelkäsivät lukijoiden kohtelua. Esimerkiksi homojen ja lesbojen yhdistykset olivat huolestuneita mediassa samaan aikaan käydystä mustamaalaus-kampanjasta. Meillä ei ollut aikaa luoda luottamuksen ilmapiiriä ennen festivaalin alkamista. Kirjastossamme oli lopulta vain 12 kirjaa, ja Elävä kirjasto oli auki neljä päivää festivaaliviikon aikana. Kaikista puutteista huolimatta saimme houkutelluksi yli 130 lukijaa, ja ihmiset kiinnostuivat tapahtumasta ja alkoivat ymmärtää sen ideaa.

Suunnitellessamme vuoden 2002 ohjelmaa yritimme välttää ilmeisimpiä vanhoja virheitä. Aloitimme valmistelut aikaisemmin, koulutimme kirjastonhoitajia ja otimme heidät mukaan jo suunnitteluun. Otimme käyttöön iskulauseen ”Just read, don’t judge” (Lue, äläkä arvostele), joka tuntuu näin jälkikäteen hieman liian pedagogiselta. Elävä kirjasto oli auki yleisölle seitsemän päivää. Valitsimme kirjat huolellisemmin ja perehdyimme heitä perusteellisemmin, mutta teimme silti virheitä. Hyväksyimme yhteistyökumppanien ehdotuksia, mutta emme aina tienneet miten suhtautua lopputulokseen. Esimerkiksi UNCHR:n kirja *Kossuth oli pakolainen* oli hyvä. *Naisetkin ovat ihmisiä* oli sekin ihan hyvä, mutta *Bridget Jones -kirja* oli ongelmallinen. Meillä oli 72 kirjatarjousta, mutta otimme kirjastoon 32 kirjaa ja saimme yli 300 lukijaa. Uudet T-paidat olivat hyvin suosittuja, ja lainausluvut lisääntyivät huomattavasti luvattuamme neljä kirjaa lukeneille ilmaisen T-paidan. Lehdistö kiinnitti ensimmäistä kertaa huomiota Elävään kirjastoon, ja tapahtumasta raportoitiin Civil Radion ohjelmissa.

Budapestissa sijaitseva Euroopan nuorisokeskus (EYCB) päätti osallistua Civil Island -tapahtumaan vuonna 2003 omalla osastolla, mikä tarjosi erinomaisen mahdollisuuden parantaa Elävää kirjastoa ja hioa sen rakennetta. Siitä tuli Civil Islandin järjestäjien ja EYCB:n ihmisoikeuskasvatusohjelman

yhteinen projekti. Sen tuloksena tapahtuman kasvatuksellista sisältöä, fyysisiä puitteita ja menetelmiä voitiin uudistaa. Otimme käyttöön uuden iskulauseen: ”Don’t judge a book by its cover” (Älä arvostele kirjaa kannen perusteella). Kansainvälisten vierailijoiden houkuttelemiseksi kirjastoon otettiin mukaan myös sanakirjoja ja monikielisiä kirjoja. Elävän kirjaston teltta sijaitsi aivan EYCB:n teltan vieressä, joten saatoimme yhdistää Elävän kirjaston Euroopan nuorisotyöhön. Toteutetut muutokset ja EYCB:n vahva osallistuminen kirjastohankkeeseen tekivät kirjastosta yhden Civil Islandin suosituimmista käyntikohteista. Kirjastoon tuli tutustumaan useita VIP-vieraita – jopa ministereitä. Monet halusivat valokuvaan kirjojen kanssa. VIP-vierailut toivat Elävälle kirjastolle paljon julkisuutta, ja sitä mainostettiin televisiossa, radiossa ja lehdistössä.

Koska Elävä kirjasto oli niin suosittu tapahtuma, monet järjestöt ja yhdistykset halusivat kopioida idean ja mukauttaa sen omaan toimintaansa. Tämä oli uusi haaste. Vaikka Elävä Kirjasto näyttää aluksi helposti toteuttavalta projektilta, tiesimme millaisia haasteita siitä on järjestäjille ja millaisia haasteita konseptin mukauttaminen uusiin ympäristöihin asettaa. Vuosina 2003 ja 2004 Elävä kirjasto -tapahtumia järjestettiin monissa kohteissa: kouluissa, oikeissa kirjastoissa ja erilaisten opiskelijatapahtumien yhteydessä. Saimme tällaisista konseptin mukauttamisista sekä huonoja että hyviä kokemuksia. Jos järjestäjillä oli selvä idea ja he kuuntelivat avoimesti kokemuksiamme, he pystyivät ehkäisemään käytännön ongelmia ja säilyttämään laatutason. Jos järjestäjien tavoite ei sen sijaan ollut aivan selkeä ja jos he todellisuudessa halusivat vain markkinoida omaa toimintaansa, Elävät kirjastot eivät saavuttaneet tavoitettaan ollenkaan.

Koska olen festivaalijärjestäjä ja minulla on neljän vuoden kokemus Elävien kirjastojen järjestämisestä, voin suositella lämpimästi kirjastojen toteuttamista vastaavien tapahtumien yhteydessä. Haluan vain lopuksi korostaa sitä, että Elävä kirjasto sopii parhaiten suojattuun ja turvalliseen ympäristöön. Sitä ei pidä käyttää väärin tarkoituksiin, kuten poliittiseen propagandaan, itsekeskeiseen PR-toimintaan tai kaupallisiin tarkoituksiin.

Elävän kirjaston järjestäminen ja hoitaminen

Elävän kirjaston järjestämisestä kiinnostuneiden yhdistysten, järjestöjen, laitosten tai muiden toimijoiden pitäisi ensiksi miettiä omia tarkoituksiaan ja mahdollisuuksiaan tapahtuman järjestämiseen. Sen jälkeen järjestäjien on muodostettava selkeä käsitys itse kirjaston tavoitteista sekä siitä, miten tapahtuma sijoittuu järjestäjien muuhun toimintaan.

TAVOITTEIDEN MÄÄRITTELY

Elävällä kirjastolla voidaan edistää ihmisoikeuksien ja ihmisarvon kunnioittamista, ja sen tavoitteena on lisätä tietoisuutta ja ihmistenvälistä rakentavaa vuoropuhelua ennakkoluuloista, jotka johtavat usein yksilöiden ja ihmisryhmien syrjintään.

Tapahtuman järjestäjän on tärkeä tiedostaa, että Elävän kirjaston päätavoite on määriteltä etukäteen, mutta sen lisäksi on määriteltävä yksityiskohtaisia, realistisia ja saavutettavissa olevia paikallistason tavoitteita.

Voitte määritellä omaan toimintaanne sopivia yksityiskohtaisia tavoitteita, joilla pyritään esimerkiksi

- lisäämään nuorten tietoisuutta stereotyyppioista ja ennakkoluuloista ja niiden kielteisistä seurauksista
- tekemään näkyväksi nuoriso- ja ihmisoikeustyötä
- synnyttämään reaktioita oman maan ajankohtaisiin tai viimeaikaisiin tapahtumiin (esim. suvaitsemattomuusrikosten tai ihmisoikeusloukkauksien lisääntymiseen)
- synnyttämään ja laajentamaan yhteistyöverkostoja
- synnyttämään vuoropuhelua kansalaisyhteiskunnan eri tahojen välille.

OIKEAN TOTEUTUSYMPÄRISTÖN VALINTA

Elävän kirjaston järjestäjien kokemukset osoittavat, että oikean toteutusympäristön valitseminen on erittäin tärkeää tapahtuman perustan varmistamiseksi. Kun Elävä kirjasto järjestetään musiikkifestivaalin kaltaisen suuren julkisen tapahtuman yhteydessä, se saavuttaa erittäin suuren ja monipuolisen yleisön sekä erittäin hyvän näkyvyyden. Tällöin ei ole kuitenkaan helppo ennustaa lukijoiden määrää ja selvittää myöhemmin heidän kokemuksiaan, sillä suuri yleisöjoukko säilyy suurelta osin anonyymina. Jos taas Elävä kirjasto järjestetään yksittäisenä tapahtumana esimerkiksi koulussa tai konferenssin yhteydessä, tapahtuma voidaan kohdistaa tietyille kohderyhmälle (esim. nuorille). Lukijoiden määrä on helpompi ennustaa, ja tapahtuman jälkeen siitä voidaan keskustella ja sitä voidaan arvioida lukijoiden kanssa, mikä helpottaa Elävän kirjaston vaikutusten arviointia.

Järjestäjien on kuitenkin syytä olla tietoisia siitä, että Elävän kirjaston suunnittelu ja valmistelemine on aina yhtä vaativaa, olipa sitten kyse toisen tapahtuman puitteissa järjestetystä monipäiväisestä tapahtumasta tai yksittäisestä, muutaman tunnin pituisesta Elävästä kirjastosta. Vasta toteutusvaiheessa on mahdollista havaita ajan, materiaalin, rahoituksen ja työvoiman tarpeeseen liittyvät erot.

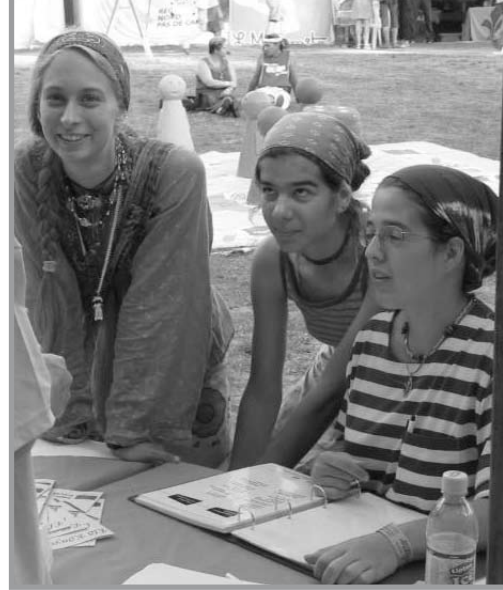

Elävä kirjasto osana festivaalia tai muuta suurta tapahtumaa

Elävä kirjasto on yleensä järjestetty osana musiikkifestivaalin kaltaista suurta tapahtumaa, jonne kokoontuu paljon ihmisiä usean päivän ajaksi. Festivaaliympäristö tarjoaa monia etuja. Suurilla kesäfestivaaleilla on usein suuri yleisö, ja heistä suuri osa on nuoria, jotka yleensä ottavat tällaisen kokemuksen myönteisesti vastaan. Festivaalit järjestetään yleensä puistossa tai luonnon helmassa, jossa lukijat ja kirjat voivat nauttia laina-ajasta. Monet festivaaleilla käyvät nuoret, jotka eivät ole mukana kansallaisjärjestöjen toiminnassa, eivät luultavasti osallistuisi ”ihmisöikeustapahtumaan”, jos se olisi järjestetty erillisenä tapahtumana.

Festivaaliyleisö on myös sikäli kiitollista, että festivaalin ilmapiiri on yleensä vapautunut ja hyvin suvaitseva. Tämä ei tarkoita sitä, että festivaalien lukijoilla olisi vähemmän ennakkoluuloja kuin muilla ihmisillä, mutta festivaali luo kirjaston työtä täydentävän ilmapiirin. On kuitenkin hyvä muistaa, että tässä toteutusympäristössä kirjastotapahtumaa voidaan tarjota vain niille, joilla on varaa hankkia pääsylippu. Lisäksi on otettava huomioon se, että festivaalit ja muut ulkona järjestettävät tapahtumat voivat kärsiä huonoista säistä.

Kirjaston järjestäjä ottaa yleensä yhteyttä festivaalijärjestäjiin ja ehdottaa kirjaston toteuttamista. Monet festivaalit yrittävät aina löytää uusia kiinnostavia tapahtumia, mistä on hyötyä teillekin. Jos festivaalijärjestäjien motivaatio ja heidän kirjastolle antamansa tuen muoto on epäselvä, emme suosittele kirjaston järjestämistä. Festivaalin isäntäorganisaation tulee olla motivoitunut tukemaan kirjastotapahtumaa, ja siitä tulee mieluiten sopia kirjallisesti.

Suurten festivaalien infrastruktuuri on yleensä hyvin jäykkä, ja ne ovat usein yleisölle maksullisia kaupallisia tapahtumia. Toisaalta tilaa on rajallisesti, ja järjestäjien on otettava huomioon monenlaiset tarpeet. Festivaalijärjestäjien kanssa käytävissä neuvotteluissa on tärkeää sopia, millaista tukea he antavat Elävälle kirjastolle. Tässä esimerkkejä tukimahdollisuuksista:

- » ilmaiset festivaalipassit/liput kirjoille ja henkilökunnalle
- » mahdollisuus kuljettaa paikalle tarvittavaa materiaalia ennen festivaalin avajaisia
- » vammaisten kirjojen sisäänkäyntiin liittyvät erityisjärjestelyt (kuten autopassi)
- » keskeisellä paikalla sijaitseva, suhteellisen hiljainen ja riittävän suuri kirjastotila
- » kaikki varusteet, kuten teltat, tuolit, pöydät ja sähkö
- » näkyvyys markkinointiaineistossa (festivaaliohjelma, tiedotus kovaäänisten kautta)
- » mahdollisuus päästä leirintäalueelle tarvittaessa
- » mahdollisuus käyttää vessaa ja suihkutiloja
- » ruoka- ja juomaliput (mikäli mahdollista)
- » mahdollinen rahallinen tuki T-paitojen ja muun materiaalin tuottamista varten.

Elävän kirjaston järjestäjien tulisi puolestaan olla kohtuullisia tila- ja tuki-vaatimuksissaan ja suostua siihen, että festivaalijärjestäjä voidaan mainita sponsorijana tai tukijana kaikessa kirjallisessa ja muussa aineistossa (esim. mainitsemalla festivaalijärjestäjän nimi esitteissä ja painamalla festivaalin logo kaikkeen kirjastoaineistoon).

Elävä kirjasto erillisenä tapahtumana

Jotkin kirjastotapahtumat on järjestetty festivaalien ulkopuolisina erillisinä tapahtumina kouluissa ja (oikeissa) julkisissa kirjastoissa, jolloin vieraat ovat tulleet tutustumaan ainoastaan Elävään kirjastoon. Tällaiset erillistapahtumat ovat normaalisti olleet yhden tai puolen päivän mittaisia, ja niissä on ollut tarjolla vain rajallinen määrä kirjoja. Erillisellä tapahtumalla on muutamia etuja: se on mm. yksinkertaisempi järjestää ja kestoltaan lyhyempi. Toisaalta taas sen markkinointi ja mainonta on haastavampaa ja se

on myös haavoittuvaisempi, koska kaikki osatekijät eivät ole järjestäjien hallinnassa. Kokemukset ovat kuitenkin osoittaneet, että tällä tavalla järjestetyt tapahtumat voivat onnistua hyvin, jos ne on suunnattu tietyille kohderyhmälle, kuten koulujen oppilaille tai julkisten kirjastojen asiakkaille.

TÄRKEITÄ KOKEMUKSIA AIKAISEMMIN JÄRJESTETYSTÄ KOULUKIRJASTOSTA:

45 minuutin laina-aika osoittautui sopivaksi. Laina-aikaa on kuitenkin voitava lyhentää, jos keskustelu tyrehtyy. Konsepti tuntuu sopivan parhaiten 13–16-vuotiaille oppilaille, jotka yleensä lainaavat yhden kirjan 3–4 oppilaan ryhmänä. Ennakkovarausjärjestelmä toimi hyvin. On kuitenkin tärkeää hankkia joillekin kirjoille varakirja, koska 20 kirjasta kolme ei ilmestynyt paikalle. Etenkin nuorille lukijoille on selvitettävä, että he todellakin voivat kysyä heitä vaivanneista asioista.

YLEISTÄ TAPAHTUMAN TOTEUTUSYMPÄRISTÖSTÄ:

(a) Mahdollisten lukijoiden lukumäärä:

Suunnitteluaikana ei ole mahdollista arvioida tarkasti lukijoiden määrää. Festivaaleilla lukijoiden määrä saattaa vaihdella voimakkaasti päivästä toiseen festivaalin ohjelmatarjonnan mukaan. Karkeana arviona voidaan kuitenkin sanoa, että jos Elävän kirjaston ohi kulkee festivaalipäivänä 5 000 ihmistä, noin 500 heistä pysähtyy katsomaan, noin 200 ihmistä lukee kirjaluettelon ja noin 50 saattaa haluta lukea ja lainata kirjan. Erillisissä Elävä kirjasto -tapahtumissa voidaan olettaa, että lähes kaikki kirjastossa vierailevat ihmiset haluavat jossain vaiheessa lukea kirjan.

(b) Elävän kirjaston kesto ja aukioloaika:

Kun Elävä kirjasto järjestetään festivaalin yhteydessä, kirjastoa kannattaa pitää auki joka päivä. Festivaalivieraat tarvitsevat jonkin verran aikaa tutustua ohjelmatarjontaan, joten ensimmäinen päivä saattaa alkaa hitaasti. Parasta mainosta Elävälle kirjastolle on festivaalin aikana puskaradio, ja lukijoiden määrä lisääntyy todennäköisesti päivä päivältä. Huippu saavutetaan viikonloppuna ja silloin, kun festivaaleilla ei ole muita erikoistapahtumia. Yleisluonteisesti voidaan sanoa, että kirjastoa ei kannata avata ennen keskipäivää, koska festivaalivieraat heräävät myöhään, ja sitä kannattaa pitää auki valoisaan aikaan. Aukioloajoista tulisi ilmetä viimeinen mahdollinen lainausaika (koska kirjaston henkilökunnan on odotettava tunti kirjan palauttamista). Aukioloajoissa pitäisi ottaa huomioon myös kirjojen ja kirjastonhoitajien saatavuus (ja tauot).

AUKIOLOAIKA:

Elävä kirjasto on auki klo 12.00–20.00;
viimeinen mahdollinen lainausaika on klo 19.00!

Vuoden 2004 Sziget-festivaaleilla jaettu Elävän kirjaston esite

(c) Fyysistä tilaa koskevat vaatimukset:

Vapaamuotoinen, visuaalisesti houkutteleva ja leppoisa tila edistää keskustelua ja saa kirjat ja lukijat tuntemaan olonsa mukavaksi. Fyysiseen tilaan liittyy toteutusympäristöstä riippumatta mm. seuraavia vaatimuksista:

- ✧ Kirjaston sisätilojen (jossa kirjat istuvat) tulisi näkyä, mutta niiden tulisi olla osittain suljettuna asiakkaiden liikkumisen rajoittamiseksi. Kirjastotilan tulisi olla riittävän suuri, jotta sinne mahtuisivat kirjojen ja kirjastonhoitajien tarvitsemat tuolit ja pöydät.
- ✧ Lukijat ottavat ensimmäiseksi yhteyden kirjastonhoitajiin, jotka istuvat sisäänkäynnin luona olevan tiskin takana. Vastaanotto-tilan tulisi olla riittävän suuri, jotta sinne mahtuisi useita lukijoita istumaan ja etsimään kirjaluettelosta rauhassa sopivaa kirjaa.

- › Kirjaston fyysisen tilan tulisi viestiä mahdollisille lukijoille, että he eivät saa tuosta vain kävellä kirjastoon ja alkaa jutella kirjojen kanssa.
- › Tilan suunnittelussa on otettava huomioon säänvaihtelut ja yleinen ympäristö.
- › Kirjoilla tulisi olla juotavaa, pikkunaposteltavaa ja lukemista kirjaston aukioloaikana.

Yksityiskohtainen opas tapahtuman järjestäjille

Elävä kirjasto on projekti, joka vaatii yksityiskohtaista organisointia ja hyvää delegointia. Työn määrään vaikuttavat seuraavat keskeiset seikat:

- › kirjaston koko ja kirjojen lukumäärä
- › tapahtuman kesto ja aukioloaika
- › festivaalin isäntäorganisaation antaman tuen määrä ja laatu
- › markkinointia ja markkinointiaineistoa varten varattu budjetti.

Päävastuullisen järjestäjän tulisi nimetä kolmesta koordinaattorista koostuva ydinryhmä. Jokaiselle koordinaattorille voidaan antaa oma vastuualue. Seuraavassa on ehdotus kolmeksi päävastuualueeksi:

Kirjaston fyysinen tila ja yhteydenpito festivaalin isäntäjärjestöön

Tilan rakentamiseen tarvittavien vapaaehtoisten rekrytointi
Tilan rakentaminen tapahtumapaikalla
Tarvittavien laitteiden ja varusteiden hankkiminen
Majoitustilojen järjestäminen henkilökunnalle
Tilojen purkaminen ja alueen palauttaminen alkuperäiseen tilaansa
Tilan valvonta aukioloajan ulkopuolella (tarvittaessa)

Kirjaston hoitaminen ja sisällön valmistelu

Kirjallisuusluettelon laatiminen
Kirjastonhoitajien ja kirjojen rekrytointi, perehdytys ja valinta
Päivittäisen ohjelman koordinointi ja suunnittelu
Kirjojen logistiikan hoitaminen (aikataulu, tauot, erityistarpeet jne.)
Vierastarjoilun, ateriapalvelun ja aterialippujen hoitaminen

Aineisto, markkinointi, varainhankinta ja tapahtuman arviointi

Kirjastokorttien, T-paitojen, esitteiden ja julisteiden tuotanto
Varainhankinta tapahtumaa varten
Markkinointistrategian suunnittelu ja katutiimien rekrytointi
Tapahtuman arviointi kirjojen, lukijoiden ja kirjastonhoitajien kanssa
Tapahtuman dokumentointi
Päävastuu kaikista rahoitukseen liittyvistä asioista.

Järjestelyihin liittyvät aikajärjestyksessä seuraavat vaiheet, jotka koordinointiin tulisi merkitä tapahtuman projektisuunnitelman aikatauluun:

Logistiikan ja kasvatuksellisen sisällön suunnittelu

Määrittele tavoitteesi ja etsi sopiva toteutusympäristö.
Etsi mahdolliset yhteistyökumppanit.
Laadi ehdotus ja ota yhteyttä festivaalin isäntäjärjestöön.
Ota yhteyttä yhteistyökumppaneihin ja kehitä varainhankintastrategia.
Laadi kirjallisuusluettelo ja ryhdy rekrytoimaan kirjoja.
Suunnittele tapahtuman fyysinen tila.
Ryhdy markkinoimaan tapahtumaa etukäteen sovituille viestimille.
Valmistele markkinointiaineisto.
Järjestä henkilökunnalle, koordinaattoreille, työryhmälle,
katumarkkinointitiimille ja festivaalin isäntäjärjestölle yhteinen
koordinointikokous.
Järjestä kirjoille, sanakirjoille, valvoille ja kirjastonhoitajille
perehdytystapaaminen ennen tapahtumaa.
Suunnittele dokumentointistrategia.

Logistiikka paikan päällä

Kuljeta paikalle tarvittavat varusteet tilan rakentamiseksi.
Rakenna tila valmiiksi.
Kuljeta paikalle markkinointia ja muuta toimintaa varten tarvittavat
varusteet.
Viimeistele tilat.
Lähetä katumarkkinointitiimi matkaan (mahdolliselle leirintäalueelle).
Lähetä lehdistötiedote päivää ennen avajaisia.
Tapahtuma avataan.
Katumarkkinointitiimi jatkaa työtään kirjaston lähistöllä.
Järjestä päivittäin arviointikokous.
Jatka markkinointia.
Jatka dokumentointia.
Tapahtuma päättyy.
Palauta alue alkuperäiseen tilaansa tai sellaiseen kuntoon, kun
festivaalin isäntäjärjestön kanssa on sovittu.

Nuori unkarilainen kysyi minulta, pyyhittkö te saksalaiset tosiaankin aina kätenne leivällä aterian jälkeen. Emme olleet lainkaan valmistautuneita tällaisiin kysymyksiin, ja ne olivat rehellisesti sanottuna vähän liiankin haastavia. Toisaalta koimme myös myönteisiä haasteita. Oli mielenkiintoista kuulla, mikä käsitys ulkomaalaisilla on saksalaisista, ja toivomme päässeemme eroon myös joistakin omista ennakkoluuloistamme. Meidät pakotettiin ajattelemaan, keitä me oikeastaan olemme ja millaisia omat näkemyksemme ovat.

SAKSALAINEN

Kirjat

Kirjat ovat Elävän kirjaston tärkein resurssi, aivan kuten oikeassakin kirjastossa. On tärkeää koota hyvä kirjakokoelma ja huolehtia kirjoista hyvin. Kirjaluettelon laatiminen ja kirjojen rekrytointi on kaikkein vaikein ja vaativin tehtävä, mutta se on myös Elävän kirjaston valmistelujen tärkein osa. Kirjaluettelon koko ja sisältö vaihtelevat toteutusympäristön mukaan. Järjestäjien on pohdittava luetteloa perusteellisesti ennen sen hyväksymistä.

(A) YLEISIÄ OHJEITA

- ✧ Kirjojen nimien on viitattava edustavaan ihmisryhmään, joka on usein ennakkoluulojen, stereotyyppien ja myös syrjinnän kohteena. Järjestäjien on tulkittava tätä ohjetta oman kontekstinsa perusteella.
- ✧ Kirjaluettelon tulee olla riittävän laaja, jotta lukijoilla olisi todellinen valinnanmahdollisuus. Sen ei kuitenkaan pidä ylittää järjestäjien tilaan ja resursseihin (rekrytointi, perehdytys ja kirjoista huolehtiminen) varaamaa kapasiteettia. Kokemuksemme osoittavat, että luettelossa tulisi olla vähintään 20 kirjaa, jotta se olisi mielenkiintoinen. Siinä ei kuitenkaan saisi olla yli 50 kirjaa, jotta tilanne pysyisi hallinnassa.
- ✧ Kirjojen nimien perässä tulisi olla kuvaus muutamista kirjaan kohdistuvista yleisistä stereotyyppioista ja ennakkoluuloista. Kuvaukset kannattaa kerätä jo etukäteen, ja niistä kannattaa keskustella ennen nimistä päättämistä.

(B) KIRJOJEN NIMET

Seuraavassa luettelossa on esimerkkejä onnistuneista nimistä, joita on käytetty aikaisemmissa Elävissä kirjastoissa. Luettelo ei ole täydellinen eikä sitova; se on tarkoitettu ainoastaan inspiroimaan järjestäjiä, jotka sopeuttavat lopullista luetteloaan Elävän kirjaston toteutusympäristöön: *eläinaktivisti, turvapaikanhakija, tummaihoisen ihminen, blondi, byrokraatti, kristitty, valtion virkamies, vammaisen, autokoulunopettaja, ympäristöaktivisti, entinen huumeidenkäyttäjä, entinen jalkapallohuligaani, entinen uusnatsi, entinen vanki, feministi, jalkapallofani, homo, (entinen) koditon, hiphopperi, juutalainen, (entinen) lukutaidoton, lesbo, muslimi, eläkeläinen (vanhus), pappi, poliisi, (entinen) poliitikko, rabbiini, pakolainen, romani, seksuaalineuvoja, sosiaalityöntekijä, (entinen) ulkoministeri, opettaja, skeittaaja, lipuntarkastaja, TV-toimittaja, työtön ja kasvissyöjä.*

(C) LUETTELOON KOOSTAMINEN

Elävän kirjaston luettelon koostamiseen liittyy kolme tärkeää tehtävää:

- › kirjakokoelman kriteereistä ja kokoonpanosta päättäminen
- › tavallisimpien ennakkoluulojen liittäminen kirjojen nimiin
- › varsinaisen lukijoille annettavan luettelon laatiminen.

Kirjakokoelman kriteerit:

Kokoelman laatimiseksi on usein parasta pitää järjestäjien välinen aivoriihi, johon he voivat kutsua haluamiaan vieraita. Aivoriihessä laaditaan lehtiötaululle luettelo ihmisistä, jotka joutuvat yhteiskunnassanne ennakkoluulojen ja stereotyyppien kohteeksi. Painoa tulisi panna varsinkin nuorten ennakkoluuloihin. Älkää vielä kommentoiko ehdotuksia, vaan pyrkikää vain laatimaan pitkä luettelo. Kootut ennakkoluulot eivät tietenkään ole yleismaailmallisia, vaan ne ovat syntyneet tietyissä kulttuurisissa ja sosiaalisissa kontekstissa. Ei siis kannata käyttää muualla laadittuja

luetteloita tarkistamatta ja mukauttamatta niitä. Yrittäkää sen jälkeen karsia luettelosta ehdotukset, joista ryhmä ei pääse yksimielisyyteen, ja pyrkikää luomaan luettelo ”suosituimmista” ennakkoluuloista. Näin pystytte lyhentämään luetteloa, jonka ihanteellinen pituus on 20–50 kirjaa tapahtuman koon ja järjestäjien mahdollisuuksien mukaan.

Kun tytöltä kysytään, haluaako hän edustaa blondia Elävässä kirjastossa, hänen on arvioitava, onko kyseessä kohteliasuus vai loukkaus. Minusta oli mielenkiintoista, että Blondi oli yksi Szigetin suosituimmista kirjoista. Se ei tietenkään johtunut persoonallisuudestani, vaan nyky-yhteiskunnan suhtautumisesta blondi-käsitteeseen. Aina aluksi lukijat pitivät kirjaani mielenkiintoisena, mutta aika nopeasti he ymmärsivät, että vaaleatukkaisena ja naisena oleminen ei tee kenestäkään muita erilaisempaa. Noin 50 % ihmisistä on naisia, eikä hiustenvärillä ole mitään merkitystä. Yksi mies lainasi minut selvästi vain päästäkseen treffeille blondin seksipommin kanssa. Kun hän huomasi toiveidensa osoittautuneen turhiksi, hän vei minut takaisin noin 20 minuutin kuluksi, mutta hän hoiti tilanteen erittäin hyvin.

BLONDI

Kirjojen nimistä päätettäessä olisi otettava huomioon seuraavat seikat:

- › Kirjojen nimien on oltava lyhyitä ja helppotajuisia. Ennakkoluulot eivät ole kovin monimutkaisia, joten nimienkin pitäisi olla mutkattomia. (*Tummaihoisen ihminen* on selkeä ennakkoluulokategoria. Sen sijaan ennakkoluulon nimenä ei voi olla *Kansalainen, joka ei ehkä ole syntynyt tässä maanosassa ja jonka ihonväri on erilainen.*)
- › Luettelon tulisi sisältää paljon erilaisia kirjoja, jotta mahdollisimman moni lukija kiinnostuisi niistä. "Erikoistunut Elävä kirjasto" ei kiinnostaisi yhtä laajaa yleisöä suppean valikoimansa vuoksi. Siksi kirjoja tulisi rekrytoida kaikilta elämän alueilta, eikä luetteloa tulisi rajata ainoastaan esimerkiksi etnisiin vähemmistöihin tai syrjittyihin naisiin.
- › Syrjityn ryhmän käsitettä voidaan tulkita suppeasti keskittymällä lainsäädännön sisältämiin syrjinnävastaisiin standardeihin, kuten Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimuksen standardeihin. Tällöin kirjat voisivat edustaa tiettyjä uskonnollisia, seksuaalisia tai etnisiä vähemmistöjä, kuten homoja, lesboja, muslimeja tai romaneja.
- › Laajempaan tulkintaan taas voidaan sisällyttää paikallisesti helposti tunnistettavia stereotyyppisiä, jotka ovat esimerkiksi ulkonäöllisiä (*Blondi*), ammatillisia (*Poliisi*) tai kulutustapoihin liittyviä (*Kasvissyöjä*).
- › Luettelo voi myös sisältää sellaisten ammattien edustajia, joista erityisesti nuorilla on paljon stereotypioita, kuten opettajat tai sosiaaliohjeantajat.
- › Elävä kirjasto voi auttaa tutustumaan nuorten alakulttuureihin ja mieltymyksiin, jos siihen sisällytetään *Skeittaajan* ja *Graffititaiteilijan* kaltaisia kirjoja. Tämä on erityisen kiinnostavaa niiden nuorten mieles-tä, joilla on ennakkoluuloja muiden kuin oman alakulttuurinsa jäseniä kohtaan.
- › Aikaisemmin järjestetyt Elävät kirjastot ovat hämmästyttävällä kyllä osoittaneet, että tiettyä kansallisuutta edustavat kirjat (kuten *Saksalainen*, *Romanialainen* ja *Ruotsalainen*), eivät ole olleet suosittuja, vaan ne on jätetty usein "hyllylle". Vaikuttaa siltä, että yleisö on tietoisempi kansojen erilaisuudesta kuin erilaisten kulttuuristen ja sosiaalisten ryhmien eroista ja että itse kansallisuus ei ole yhtä usein päivittäisten sosiaalisten ristiriitojen kohteena.
- › Jotta luettelon kokoonpanosta päästäisiin mahdollisimman suureen yksimielisyyteen, työryhmän kannattaa keskustella ehdotettujen kirjojen kohtaamista ennakkoluuloista, koska näin voidaan saada aikaan laajapohjainen luettelo.

Kaikki kirjat kyllästyvät siihen, että heiltä kysytään melkein aina samoja kysymyksiä. Tämä saattaa muodostua ongelmaksi, sillä on todella vaikea vastata samoihin kysymyksiin kiinnostavasti kerta toisensa jälkeen, etenkin jos ei halua puhua jatkuvasti samoilla sanoilla. Tuleville kirjoille käy neuvoksi vanha klisee (mikä itse asiassa toimii tässä tapauksessa, toisin kuin joillakin muilla elämäalueilla): "Ole oma itsesi." Kyse ei ole näyttelemisestä tai teeskentelystä, vaan totuudesta, joka voi avata ihmisten silmät.

ENTINEN UUSNATS

- › Koska Elävällä kirjastolla on myös pedagoginen tavoite, luetteloon ei tulisi sisällyttää kirjoja, jotka rohkaisevat epäterveeseen tai vaaralliseen käyttäytymiseen (esim. *Huumeidenkäyttäjät* tai *Jalkapallohullu*), tai moraalisesti tai poliittisesti kyseenalaiseen toimintaan (esim. *Uusnats*). Luetteloon ei myöskään tulisi sisällyttää kirjoja, jotka käyttävät tilaisuutta hyväkseen ajaakseen omaa asiaansa (esim. uskonnollisten lakkojen jäsenet tai myyntiedustajat).
- › Luetteloon kannattaa kuitenkin sisällyttää kirjoja, jotka ovat päässeet eroon riippuvuudesta tai onnistuneet muuttamaan kielteistä tai tuhoisaa käyttäytymistään (esim. *Entinen huumeidenkäyttäjät*). Näissä tapauksissa suosittelemme rekrytoimaan kirjoja, jotka järjestäjät tuntevat tai joita heille on suositeltu luotettavalta taholta. Lukijat tapaavat usein pyytää tämäntyyppisiltä kirjoilta apua tai neuvoja henkilökohtaisiin ongelmiinsa.

Tavallisimpien ennakkoluulojen liittäminen kirjojen nimiin:

Yrittäkää kerätä kirjaluettelon perusteella kuhunkin kirjaan liittyviä tavallisimpia ennakkoluuloja ja stereotypioita. Listatkaa stereotypiat ja ennakkoluulot kunkin kirjan nimen alle ja poistakaa ne, joista ette pääse yksimielisyyteen. Rekrytoidut kirjat käyttävät laatimanne luetteloa pohjana ja tekevät siihen lopulliset korjaukset. On tärkeää, että kirjat ovat samaa mieltä ennakkoluuloista. Kirjat ovat usein tehneet perehdytyspaamisessa merkittäviä muutoksia ja lisäyksiä järjestäjien laatimaan luetteloon.

Kun minua pyydettiin ensimmäisen kerran Elävän kirjaston kirjaksi, olin huolissani ja peloissani. En myöskään osannut englantia riittävän hyvin voidakseni selittää asioita kunnolla enkä tiennyt, millaisia kysymyksiä lukijat esittäisivät. Lupauduin kirjaksi, koska se oli hyvä mahdollisuus kertoa muille omasta maastani. Itse tapahtumassa tapasin monia ihmisiä, jotka tunsivat Etiopian paitsi kuivuudesta ja sodasta myös sen muinaisesta, monietnisestä ja monikulttuurisesta historiasta. Pahinta oli, kun jotkut kysyivät, onko maassani ruokaa tai vettä. Se oli minusta outoa.

AFRIKKALAINEN

Luetteloa laadittaessa on hyvä ottaa huomioon seuraavat seikat:

- › Normaalisti lukijat silmäilevät luetteloa nopeasti, joten kielen ei saisi olla liian monimutkaista.
- › Voimakkaita ennakkoluuloja voi parhaiten kuvata helpoilla adjektiiveilla (likainen, saita, laiska jne.), mutta joskus tarvitaan vähän pitempiä kuvauksia (esim. ”Mies, jota ei haluta ottaa töihin” kertoo enemmän kuin ”Vaikeasti työllistytvä”).
- › Slangista voi olla apua, mutta välttää rumaa kielenkäyttöä.
- › Jotta kirjojen kuvaus olisi riittävä, käyttää vähintään neljää luonnehdintaa, ja jotta kuvaukset pysyisivät riittävän lyhyinä, käyttää korkeintaan seitsemää luonnehdintaa kirjaa kohti.
- › Kun odotatte tapahtumaan runsaasti kansainvälistä yleisöä ja kansainvälisiä lukijoita, kirjaluetteloa voi ideoida kansainvälisessä ryhmässä, jotta siitä tulisi riittävän kiinnostava ja monipuolinen.

Luettelon valmistaminen

Elävän kirjaston luettelo on kirjojen pääasiallinen markkinointiväline, jonka perusteella lukijat usein tekevät valintansa. Siksi luettelon tulisi olla ulkoasultaan edustava sekä helppolukuinen ja selailuun houkutteleva. Tässä muutamia käytännön vihjeitä luettelon laatijoille:

- › Suurissa tapahtumissa ihmiset tapaavat selailla luetteloa myös muuten vaan ryhtymättä lukijaksi, joten luettelo on valmistettava materiaalista, joka sietää pölyä, likaa ja vettä ja joka voidaan puhdistaa päivittäin.
- › Luettelo voidaan panna rengaskansioon, jolloin siihen voi tehdä helposti muutoksia ja lisäyksiä (koska luettelon sisältö muuttuu tapahtuman aikana kirjojen saatavuuden mukaan).
- › Yhtä kirjaa kohti on varattava yksi A4-arkki. Arkit suojataan muovitasalla tai laminoinnilla.
- › Kirjojen nimet tulisi kirjoittaa suurella ja lihavoiduilla kirjasintyypillä, jotta ne huomaisi yhdellä silmäyksellä.
- › Luettelosta tulisi valmistaa useita kappaleita (3–4 kpl. festivaalia kohden). Välillä kirjastossa saattaa olla ruuhkaakin, ja ihmiset kiinnostuvat kirjastosta huomattaessaan toisten selailevan luetteloa. Jotkut lukijat selailevat luetteloa pitkään, ja luettelopula voi estää muita mahdollisia lukijoita lainaamasta kirjoja.
- › Luettelot tulee laatia monikielisiksi, jos yleisö on kansainvälistä.
- › Jos kirja puhuu monta kieltä, hänen puhumansa kielet merkitään kirjaa kuvaavalle arkille.
- › Jos kirjastossa käytetään tulkkeja, tulkattavat kielet merkitään kirjaa kuvaavalle arkille.

Monilla ihmisillä on tunnetusti ennakkoluuloja meistä, joten minua askarrutti vähän hyväksyessäni ehdotuksen. Ajattelin, että monet haluaisivat vain kiusata minua ja nolata minut romanitaustani vuoksi, vaan toisin kävi: lainaajani olivat poikkeuksetta erittäin mukavia ja todella kiinnostuneita kulttuuristamme, tavoistamme ja elämästäni. En kohdannut yhtäkään ennakkoluuloa. Ne lukijat, jotka eivät olleet pitäneet romaneista aikaisemmin, eivät todennäköisesti pitäneet meistä keskustelumme jälkeenkään, mutta ainakin he pääsivät näkemään ”myönteisen” ja yleisistä käsityksistä poikkeavan esimerkin. Minusta oli myös mielenkiintoista, kun minut lainasi melkein ikäiseni romanityttö, joka asui pienessä unkarilaisessa kylässä. Me puhuimme siitä, miten Budapestissä ja maaseudulla asuvan romaninuoren elämät eroavat.

ROMANITYTTÖ

(D) KIRJOJEN VALITSEMINEN

Kirjojen rooli on uuvuttava, vaativa ja haastava, mutta toisaalta myös mielenkiintoinen ja hauska. Kirjojen valitseminen on ehdottomasti Elävän kirjaston valmistelun tärkein osa. Vaikka järjestäjät määrittelevätkin tarkkaan tapahtuman puitteet, kirjojen ja lukijoiden väliset tapaamiset tapahtuvat spontaanisti ja luottamuksellisessa ilmapiirissä. Järjestäjät eivät tiedä tarkasti, mitä näissä keskusteluissa tapahtuu, mutta heidän on luotettava siihen, että kirjat toimivat Elävän kirjaston tavoitteiden mukaan.

Ensimmäisenä päivänä minua hämmästytti, miten ”kirjastomainen” ilmapiiri oli. Kun mahdollinen lukija tuli sisään, häntä kohdeltiin aivan kuin tavallisen kirjaston lainaajaa. Poliisina tapasin nuoria, jotka olivat turhautuneita poliittiseen järjestelmään ja siihen, ettei heitä ymmärretty. Sen vuoksi he halusivat jättää jälkensä yhteiskuntaan. Sain sen käsityksen, että heidän tavoitteenaan ei sinänsä ollut tehdä rikoksia, mutta he ovat vihaisia siitä, että poliisit ylittävät heidän henkilökohtaiset rajansa. Kun keskustelimme heidän kokemistaan konflikteista, he ymmärsivät, että univormun sisällä on epävarma ihminen. Uskon auttaneeni heitä ymmärtämään, että poliisitkin ovat ihmisiä. Minut palautettiin kirjastoon ajoissa, ja kun aktivistit lähtivät, minulle jäi tapaamisesta hyvä mieli.

POLIISI

Muutamia yleisiä ohjeita:

- › Soveliampia kirjojen valitsijoita ovat erikoistuneiden kansalaisjärjestöjen, yhdistysten ja organisaatioiden jäsenet, jotka ovat kiinnostuneita ehkäisemään ja poistamaan päivittäisessä elämässään kohtaamiaan ennakkoluuloja. Tällaisten yhdistysten vapaaehtoisjäsenet ja henkilökunta ovat tottuneita vastaamaan asiantuntevasti lukijoiden kysymyksiin. Samalla he voivat kääntyä oman ryhmänsä muiden jäsenten puoleen tarvitessaan neuvoja tai tukea.
- › Kirjojen on oltava aitoja: kutakin kirjan nimeä varten on varattava vähintään yksi henkilö, jolla on merkityksellistä omakohtaista kokemusta aiheesta.
- › Kirjojen on oltava tasapainoisia ihmisiä, jotka pystyvät helposti kommunikoimaan monien erilaisten lukijoiden kanssa. Heidän on kyettävä keskustelemaan kypsästi edustamastaan aiheesta ilman saarnaamista.
- › Ei riitä, että kirjat ovat puheliaita ja ulospäin suuntautuneita. Itse asiassa se saattaa jopa haitata vakavaa keskustelua. Yritä välttää ihmisiä, jotka haluavat lähinnä mainostaa omaa toimintaansa.
- › Kirjojen on oltava luotettavia, ja heidän on pystyttävä työskentelemään järjestäjien ehdottamina työaikoina.
- › Jos Elävä kirjasto kestää kauan, on suositeltavaa rekrytoida yhtä kirjan nimeä varten useita ihmisiä, jotka työskentelevät vuorotellen. Suositeltava lukijamäärä päivää ja kirjaa kohti on 4–5.
- › Todennäköisistä suosikkikirjoista kannattaa olla tarjolla useita ”kopioidia” yhtä aikaa kysynnän tyydyttämiseksi ja kirjojen väsähtämisen ehkäisemiseksi.
- › Jos Elävä kirjasto järjestetään kansainvälisessä ympäristössä, on tärkeää tarjota myös eri kieltä puhuvia kirjoja. Eri kieliversiot tulee mainita myös luettelossa.
- › Elävässä kirjastossa voi myös olla ”sanakirjoja”, jotka toimivat kirjojen ja lukijoiden tulkkeina. Sanakirjojen profiili vastaa muiden kirjojen profiilia: heidän tulisi olla tehtävään sopivia ja tietoisia roolistaan sanakirjana, eikä heillä tulisi olla mitään omia pyrkimyksiä. Ei riitä, että sanakirja puhuu vierasta kieltä. Yrittäkää löytää käännöstieteen laitosten opiskelijoita tai muita ihmisiä, jotka ovat tulkanneet aikaisemmin, esimerkiksi kansainvälisten kansalaisjärjestöjen tai muiden vastaavien tahojen aktiivijäseniä.
- › Kun kirjastossa on tarjolla sanakirjoja, myös paikallista kieltä puhumattomat kirjat voivat osallistua tapahtumaan, mikä voi täydentää hyvin kokoelmaa.
- › Suunnitelkaa ”kirjaostojen” ajoitus. Koska kirjojen on uhrattava tapahtumaan omaa aikaansa, heidän on tiedettävä siitä ajoissa. Teillä tulisi olla vähintään kaksi kuukautta ennen tapahtumaa valmis ”ostoslista”, jonka perusteella voitte alkaa ottaa yhteyttä kirjoihin.

(E) KIRJOJEN PEREHDYTTÄMINEN

Kaikille kirjoille tulisi järjestää perehdytys muutamaa päivää ennen Elävän kirjaston avajaisia. Vaikka kirjat ovat saaneet etukäteen perustiedot tapahtumasta, tapaamisessa voidaan selvittää mahdollisia ongelmia, vastata kysymyksiin ja sijoittaa Elävä kirjasto järjestäjäyhdistyksen tai -laitoksen toiminnan kontekstiin.

Perehdytystapaaminen tulisi järjestää rauhallisissa tiloissa keskustelun ja keskittymisen helpottamiseksi. Elävälle kirjastolle varattu julkinen tila ei todennäköisesti sovellu tähän tarkoitukseen. Jos kyseessä ei ole järjestäjien ensimmäinen Elävä kirjasto, voi olla hyödyllistä jakaa tiivistelmä edellisten tapahtumien arvioinneista ja kutsua ”vanhoja kirjoja” kertomaan kokemuksistaan. Kutsukaa osanottajat noin kahden tunnin tapaamiseen, joka kannattaa järjestää myöhään iltapäivällä, jotta osanottajien työ tai opiskelu ei häiriintyisi. Järjestäkää tuolit ympyräksi tai neliöksi, jotta ihmiset näkisivät toisensa. Seuraavassa taulukossa on ehdotus kokouksen esityslistaksi.

Ehdotus kirjojen perehdytystapaamisen esityslistaksi

PEREHDYTYSTAPAAMINEN

- › Tervetulotoivotus osanottajille
- › Esittelyt: järjestäjät (vastuuhenkilöt sekä heidän yhdistyksensä tai laitoksensa), kirjastonhoitajat ja kirjat (nimi, kirjan nimi ja mahdollisen yhdistyksen nimi)
- › Elävä kirjasto -konseptin, tavoitteiden ja menetelmien esittely
 - › Miksi tapahtuma järjestetään?
 - › Mitä halutaan saavuttaa?
 - › Miten tapahtuma toteutetaan käytännössä?
 - › Millaisia odotuksia ihmisillä on?
 - › Kirjojen yleisiä kysymyksiä

Kirjojen rooli

- › Kirjojen työn kuvaus
- › Kirjaluettelo
- › Lukijoita koskevien sääntöjen esittely
- › Työajat
- › Kirjojen kysymyksiä, jotka liittyvät kirjojen rooleihin

Elävän kirjaston infrastruktuurin ja päivittäisen toiminnan esittely

- › Kaiken asiaankuuluvan tausta-aineiston jakaminen osanottajille (lukijoita koskevat säännöt, kirjojen tehtävät, markkinointiaineisto)
- › Luettelosivuihin tehtävät muutokset – jokainen kirja saa mahdollisuuden tehdä omaan sivuunsa muutoksia, jotka sisällytetään lopulliseen versioon
- › Kirjojen työ- ja paikallaoloajoista sopiminen
- › Mahdollisten kirjallisten sopimusten solmiminen kirjojen kanssa (jos siitä on hyötyä)

Kirjojen, kirjastonhoitajien ja järjestäjien välinen vapaamuotoinen keskustelu

(F) HYÖDYLLISIÄ VIHJEITÄ ELÄVÄN KIRJASTON KIRJOILLE

- › Valmistaudu kirjan rooliin. Työ ei ole leikkiä: sinun on uskottava edustamaasi kirjaan.
- › Voi olla hyödyllistä pohtia etukäteen asia-argumentteja ja hankkia esim. tilastotietoja ja tutkimustuloksia, jotta osaisit arvioida lukijoiden esittämän tiedon oikeellisuutta.
- › Kun sinut lainataan, sovi yhdessä lukijan kanssa paikasta, jossa te molemmat viihdytte.
- › Tarkista kellonaika: teillä on vain rajallisesti aikaa. Jos lukija haluaa viettää enemmän aikaa kanssasi ja olet samaa mieltä, palatkaa kirjastoon pyytämään lisääaikaa.
- › Ole oma itsesi: ole rehellinen ja avoin ja kuuntele tarkasti lukijaa.
- › Älä näyttele äläkä kehittele uusia luonteenpiirteitä. Lukija huomaa sen, ja menetät uskottavuutesi.
- › Ole valmis kertomaan omista henkilökohtaisista kokemuksistasi. Jos kysymykset ovat liian henkilökohtaisia ja intiimejä, voit hyvin kieltäytyä vastaamasta.
- › Hyväksy se, että lukija lainaa kirjasi nimen perusteella ja on kiinnostunut tästä persoonallisuutesi piirteestä. Muut kuin itse asiaan liittyvät tiedot on tarkoitettu vain värittämään keskustelua. Saatat tuntea, että persoonallisuuttasi yksinkertaistetaan, mutta se on aivan normaalia Elävän kirjaston yhteydessä.
- › Valmistaudu toistamaan itseäsi yhä uudestaan, sillä eri lukijat saattavat kysyä aivan samoja kysymyksiä. Yritä kohdella lukijaasi niin, että hän tuntee olevansa ensimmäinen henkilö, jolle kerrot näistä asioista. Älä paljasta lukijalle vastaavasi samaan kysymykseen jo neljättä kertaa.
- › Muista, että vietät lukijasi kanssa noin tunnin ja että et todennäköisesti tapaa häntä enää.
- › Jokainen lukija on erilainen, ja lainaamisen syyt voivat vaihdella suuresti. Keskustelu kannattaa aloittaa esimerkiksi kysymällä: ”Miksi valitsit minun kirjani?” Näin saat käsityksen siitä, miksi lukija on kiinnostunut aiheesta.
- › Elävän kirjaston lukijat ovat yleensä valmiita keskustelemaan, kuuntelemaan ja oppimaan. Heidän kysymyksensä eivät aina ole selkeitä, joten on tärkeää auttaa heitä ymmärtämään, miksi he ovat kiinnostuneita kirjastasi. Yritä saada selville perustietoja lukijasta: onko hän tavannut jonkun sinun kaltaisesi henkilön aikaisemmin? Oliko kokemus myönteinen vai kielteinen? Vastausten perusteella voit päätellä, millaista tietoa he saattavat pitää kiinnostavana.

Lukijat kysyvät usein, ovatko kirjat näyttelijöitä. Kun vastaan kieltävästi ja lukijat ymmärtävät kirjan olevan nimensä mukainen, he innostuvat.

Elävän kirjaston kirjastonhoitaja

- › Jotkut lukijat saattavat olla sivistymättömiä, tai he saattavat alkaa haukkua ja syyttää sinua kaikenlaisista sosiaalisista ongelmista ja oloista. Yritä pysyä rauhallisena ja ymmärtää asianomaista henkilöä ja sano tarvittaessa olevasi eri mieltä. Yritä ohjata keskustelua turvallisemmilta tuntuviin aiheisiin.
- › Vaikka kirjastonhoitajat ovat rohkaisseet lukijoita valitsemaan kirjan, joka edustaa lukijoiden omia stereotypioita ja ennakkoluuloja, osa lukijoista saattaa lainata sinut myös muista syistä: he saattavat olla uteliaita tai haluavat henkilökohtaisia neuvoja. Muista, että lukijoiden on tehtävä itse omaa elämäänsä koskevat päätökset. Sinä voit kertoa omista kokemuksistasi ja siitä, miten olet itse ratkaissut ongelmia tai selvinnyt vaikeista tilanteista, mutta ole varovainen antaessasi neuvoja.
- › Lukijoiden kanssa käymiesi keskustelujen sisältö on periaatteessa luottamuksellinen. Jos siteeraat muita lukijoita, älä mainitse heidän nimiään.
- › Joskus lainaajia voi olla kaksi tai useampia. Se saattaa olla kiinnostavaa, koska keskustelusta tulee vaihtelevampi. Älä kuitenkaan anna ryhmän jäsenten käyttää sinua hyväksi omien keskinäisten ongelmien ratkomisessa.
- › Jos keskustelu käydään sanakirjan (eli tulkin) välityksellä, pidä pieni tauko parin kolmen lauseen jälkeen, jotta tulkki ehtii tulkata kaiken. Sano, jos et ole varma, oletko ymmärtänyt tulkatun kysymyksen tai kommentin.
- › Pyydä taukoa, jos haluat levätä, etenkin jos sinulla on ollut vaikea keskustelu lukijan kanssa. On tärkeää, että voit olla rento keskustelukumppani seuraavalle lukijalle.
- › Vaihda taukojen aikana kirjana olemiseen liittyviä kokemuksia Elävän kirjaston muiden kirjojen kanssa. Erityisen hyödyllistä on keskustelu samannimisten kirjojen kanssa.
- › Jos tunnet olosi epämukavaksi tai lukijan loukkaamaksi, muista Elävän kirjaston säännöt:
 - sinulla on oikeus lopettaa keskustelu, jos sinua on mielestäsi loukattu tai syytetty jostain.
- › Jos kirjastasi tulee suosittu, sovi kirjastonhoitajien kanssa pienten taukojen pitämisestä kunkin lainauskerran jälkeen ja kerro heille, kuinka monta lukijaa haluat tavata.
- › Jos kirjasi ei ole kovinkaan suosittu, yritä käyttää aika hyväksesi keskustelemalla muiden kirjojen kanssa.
- › Nauti kirjana olemisesta! Jos suhtaudut rooliisi oikein, kirjana olo voi olla erittäin mielenkiintoinen ja rikas kokemus sinulle itsellesi ja kaikille lukijoillesi!

Puheliaisuus, itsekeskeisyys ja näyttämisenhalu eivät ole hyvän kirjan piirteitä, vaan ne voivat päinvastoin vaarantaa koko Elävä kirjaston taroituksen.

Elävän kirjaston kirjastonhoitaja

(G) KIRJOJEN OMIA KOKEMUKSIA

Feministi:

Lukijoideni kanssa viettämäni tunnit vaativat itsetutkiskelua. Oli hyvin haastavaa tavata uteliaita, avomielisiä ja kriittisiä nuoria, joilla oli hyvin tarkkoja kysymyksiä ja jotka olivat tiedonhaluisia, ja sitten vain kiittää heitä lopuksi kohteliaasti. Keskustelujen intensiivisyys ja rehellisyys, eri näkemyksistä puhuminen, keskustelut itseni kanssa tämän roolin merkityksestä minulle ja muille ja pohdinnat ylipäättään merkitsivät jatkuvaa keskinäistä oppimista. Kirjana oleminen ei kuitenkaan ole aina helppoa, vaan vaatii asioiden toistamista, selittämistä, kärkeäiden mielipiteiden sietämistä, ennakkoluulojen kyseenalaistamista ja niistä keskustelemista sekä väittelemistä. Välillä rooli kyllästyttää ja tuntuu jopa nöyryyttävältä. Mutta sehän on todellisuutta: ihmiset nähdään helposti pelkkinä kliseinä ja ennakkoluulojen ruumiillistumina, ja kaikki muu unohtetaan. Joillekin ihmisille ei edes anneta mahdollisuutta olla oma itsensä, ja juuri siitä meidän on keskusteltava ja sitä vastaan taisteltava.

Feministit ovat miehiä vihaavia aggressiivisia lesboja, jotka eivät aja säärikarvojaan. Jos feministi ei ole tällainen, onko hän oikea feministi? Voiko nainen olla yhtä aikaa feministi, vaimo ja äiti? Monet lukijat kysyivät minulta, olenko oikea feministi, ja heidän kysymyksistään oli havaittavissa monia asioita: huolestuneisuutta, ujoutta, epävarmuutta, uteliaisuutta, mielenkiintoa ja kriittisyyttä. Vastasin kysymykseen aina samalla tavalla: ”Mitä feministi merkitsee sinulle?” Välillä en ollut enää yhtään hämmästynyt kuullessani kirjaluetelossa lueteltuja kliseitä tai stereotyyppioita. Vain silloin, kun vastasin kysymyksiin kieltävästi, minua ei pidetty feministinä. Pitääkö vihata miehiä, jotta voisi olla feministi? Yritin selittää omaa feminismin määritelmääni ja totesin myös, että vaikka feminismissä on useita suuntauksia ja vaikka pidän itseäni feministinä, en mielelläni käytä kyseistä sanaa. Määrittelen itse feministin mieluummin henkilöksi, joka puolustaa naisten oikeuksia ja toimii naisasioiden parissa ja joka lisäksi miettii sukupuolirooleihin liittyviä kysymyksiä.

Jotkin lukuhetket olivat antoisia keskusteluja, jotkin pelkkiä haastatteluja ja jotkin tarkkaavaista kuuntelemista. Osa lukijoista halusi myös neuvoja, mutta pidin sitä ongelmallisena ja kieltäydyin. Toisaalta minusta ei ollut vaikeaa sanoa yhdelle 18-vuotiaalle pojalle, ettei hän mielestäni menetä miehuuttaan vaikka pitää ruoanlaitosta eikä halua suorittaa ajokorttia (ja joutuu vakuuttamaan myös tyttöystävänsä siitä). Jännittävän kokemus syntyi, kun 2–3 lukijaa lainasi minut yhtä aikaa ja jouduin rauhoittamaan heidän kovaa keskinäistä sanaharkkaansa asiapohjaisilla kommentteilla. Näiden ”sivujen” avaaminen oli kaikkein uuvuttavin kokemukseni kirjana.

Jatkuva ja välillä tauoton luetuksi tuleminen on raskasta, ja se heikentää keskittymiskykyä. Sivujasi selataan yhä uudestaan, ja samat sivut merkitään ja luetaan useita kertoja. Näytät kirjalta, jota ei ole pelkästään luettu ja pantu takaisin hyllyyn, vaan jota lainataan myös ystäville ja tuttaville – eli vähän kuluneelta ja käytetyltä. Mutta se on myös hyvä tunne. Mikäpä kirja ei haluaisi tulla luetuksi?

Vammainen:

Ensimmäinen päivä Sziget-festivaaleilla 1. elokuuta oli tosi kuuma. Hämmästykseni yksikään lukija ei ollut kiinnostunut meistä tuona päivänä, ja kirjamme vain ”pölyntyivät hyllyillä”. No, kielteinen kokemus on kokemus sekin. Minua ärsytti, koska olin kuullut, että edellisenä päivänä teltassa oli käynyt aika paljon ihmisiä. Lopuksi yritin jopa huijata itseäni ajattelemalla, että edellispäivän sade oli ajanut ihmiset telttaan hakemaan ”luettavaa”. En kuitenkaan kyllästynyt, sillä kulutin aikaani miettimällä, miten erilaisia lainaajat ovat. Olisin halunnut itse rekisteröityä lukijaksi, mutta koska se ei ollut mahdollista, keskustelin kirjojen kanssa muuten vaan. Kirjastossa oli paljon erilaisia kirjoja: *jalkapallofani, entinen alkoholisti, noita, nuoria romanialaisia ja romaneja, afrikkalainen, rabbiini, psykologi ja TV-toimittaja*. Jotkut kirjat loistivat kuitenkin poissaolollaan: *poliitikko, Budapestin metron lipuntarkastaja, poliisi ja entinen vanki*. Olin äimistynyt lukiessani kirjaluettelosta vammaisiin kohdistuvista ennakkoluuloista: ”vähä-älyinen, pysyvästi sairas, yhteiskunnan elätti, ei käy töissä, kaipaa sääliä, ei pysty seksuaaliseen kanssakäymiseen”.

Lopulta kirjastoon saapui maanantaina yksi lukija. Hän oli nuori mies, joka tuli ryhmämme luokse. Meitä vammaisia oli kolme, kaikki naisia. Hän ei suhtautunut kielteisesti meihin, kun tervehdimme häntä sanoen: ”Tule kokeilemaan tätä pyörätuolia.” Hänen mukaansa kenelläkään hänen läheisellään tai perheenjäsenellään ei ollut motorisia sairauksia, mutta hän oli hyvin utelias meidän suhteemme. Kävimme läpi kaikki meitä koskevat ennakkoluulot kohta kohdalta ja perustelimme kommenttejamme asiatiedolla, anekdooteilla ja tosielämän esimerkeillä. Me kaikki kolme olemme naimisissa, meillä on lapsia, käymme työssä ja meillä on kaikilla akateeminen koulutus sen lisäksi, että olemme käyneet elämän koulun. Kerroimme synnytykseen liittyvistä vaikeuksista ja yleis- ja erikoislääkärien asenteista. Ihmiset eivät edelleenkään tiedä, että halvaantuminen ja muut motoriset sairaudet eivät ole perinnöllisiä. Me asumme kotona emmekä erillään omissa ”sairaskodeissa”. Valitettavasti olin jo kuullut todella loukkaavan termin ”vammaisylä”.

Mies oli hämmästynyt kuullessaan, että vartaloni alaosa halvaantui jo vuonna 1959 mutta ajan silti polkupyörällä, ratsastan, uin paljon ja olen jopa ajanut pientä moottoripyörää kahden vuoden ajan. Hyvästellessään mies sanoi meille – enkä usko, että se johtui vain siitä, että meitä oli niin monta – tarkastelevansa jatkossa alitajuisestikin aivan uusin silmin ympäristöään, kuten julkisten rakennusten portaita ja julkisia liikennevälineitä.

Metron lipuntarkastaja:

”Klaus, sinusta tulee kohta kirjaston kirja”, pomoni ilmoitti minulle yhtenä aamuna töissä. Olin ihmeissäni ja kysyin, johtuuko se siitä, että minut hyllytettäisiin. ”Ei”, pomoni vastasi, ”mutta uskomme, että sinä olet oikea mies tähän hommaan.” Hän kertoi yrityksemme saaneen Stop Volden -liikkeeltä kirjeen, jossa pyydettiin ”elävää kirjaa” Roskilden festivaaleilla järjestettävä-

vään Elävään kirjastoon. Ymmärsin nopeasti tapahtuman idean. Kirjastossa oli monenlaisia ihmisiä, kuten *tanskalainen poliisi, pysäköinninvalvoja ja jalkapallofaneja*. Minun kirjani oli *Metron lipuntarkastaja*, mutta meitä nimitellään myös ”Metrokytiksi”. Tässä ammatissa on jatkuvasti vaarassa joutua sekä fyysisen että psyykkisen väkivallan kohteeksi. Työhöni kuuluu tarkastaa, onko metron matkustajilla voimassa oleva lippu.

Poliisit ja minä olimme suosituimpia kirjoja, ja olimme koko ajan lainassa. Päätin viedä lukijani paikkaan, joka ei olisi kaukana kirjastosta ja jossa voisimme ottaa lasillisen ja jutella. Minusta oli erittäin mielenkiintoista jutella näiden nuorten kanssa ja kuulla, miten he suhtautuvat meihin metron työntekijöihin. Tavallisimpia kysymyksiä olivat mm.: ”Pitääkö olla kusipää saadakseen tällaisen työn?”, ”Etkö koskaan sääli ihmisiä, joilla ei ole voimassaolevaa lippua mutta joiden täytyy matkustaa jonnekin?” ja ”Eikö sinusta ole kauhean vaikeaa tehdä tätä toisille ihmisille?” Monta kertaa heidän kysymyksensä liittyivät tilanteisiin, joissa he olivat itse olleet. Monet lukijat kertoivat hyvistä ja huonoista kokemuksista, joita heillä oli ollut kollegoideni kanssa. Tilanteessa oli kuitenkin se hyvä puoli, että saatoin istua heidän kanssaan nokikkain ja yrittää vastata heidän kysymyksiinsä. Minun oli monta kertaa lopetettava keskustelu kesken laina-ajan päättymisen vuoksi.

Muistan erityisen hyvin yhden tilanteen. Lukijoinani oli nuori pariskunta, jotka olivat vannoutuneita punkkareita värikkäine hiuksineen ja mustine nahka-asuineen. Meillä oli hyvin mielenkiintoinen keskustelu, ja paikalle tuli muitakin ihmisiä, jotka alkoivat esittää kysymyksiä. Lopulta ympärillä oli 20 ihmistä, jotka kaikki kuuntelivat, miltä tuntuu olla ”paskainen, joka kirjoittaa sakkoja”. Tapahtuman lopussa mietin, mitä tekisin toisin, jos osallistuisin uudelleen Elävään kirjastoon. Päädyin siihen, että minulla pitäisi olla paremmat kengät ja enemmän lämpimiä vaatteita!

Kirjastonhoitajat

Elävän kirjaston ydinryhmä ovat kirjastonhoitajat, joiden päätehtävänä on huolehtia lainauksista. Kirjastonhoitajat ovat lukijoiden ja kirjojen välisiä yhdyshenkilöitä. Kirjastoon tultuaan lukijat ovat ensin tekemisissä heidän kanssaan, ja heidän täytyy pystyä kommunikoidaan kirjojen ja lukijoiden kanssa ja olemaan kärsivällisiä ajoittain melko mutkikkaissa keskusteluissa ja päätöksentekoprosesseissa. Elävään kirjastoon kannattaa hankkia päteviä ja koulutettuja (mahdollisesti aitoja!) kirjastonhoitajia, koska heillä on jo valmiiksi paljon asiantuntemusta ja käytännön osaamista, joka liittyy esim. kirjastokorttien täyttämiseen, kirjojen saatavuusluettelon päivittämiseen sekä lainojen ja palautusten seurantaan. Kirjastonhoitajat huolehtivat myös siitä, että kirjaston sääntöjä noudatetaan.

HYVIÄ NEUVOJA ENTISILTÄ ELÄVÄN KIRJASTON KIRJASTONHOITAJILTA TULEVILLE:

- › Tutustu kokoelmasi sisältöön ja kirjoihin liittyviin kiinnostaviin faktoihin ennen kirjaston avaamista.
- › Noudata kirjaston sääntöjä tarkasti ja vaadi samaa myös lukijoilta ja kirjoilta.
- › Dokumentoi kaikki lainat huolellisesti.
- › Laadi työsuunnitelma yhdessä kollegoidesi kanssa.
- › Tee läheistä yhteistyötä muiden kirjastonhoitajien kanssa.
- › Hyödynnä vapaahetket keräämällä palautetta kirjoilta ja lukijoilta.
- › Pidä hyvää huolta kirjoista ja karsi mahdolliset vaikeat lukijat. (Pyydä lukijaa lukemaan jokin toinen kirja tai jäämään kirjaston tiloihin keskustelemaan kirjan kanssa, tai lähetä mukaan sanakirja).
- › Tutustu kirjaston ympäristöön, jotta voit suositella hyviä lukupaikkoja.

ELÄVÄN KIRJASTON KIRJASTONHOITAJAN TYÖNKUVA:

- › Sinun tulee uskoa Elävän kirjaston ideaan ja olla innostunut siitä.
- › Sinun tulee olla yhteistyöhaluinen, diplomaattinen ja hyvä kommunikoimaan.
- › Sinun tulee puhua vieraita kieliä.
- › Sinun tulee olla suvaitsevainen ja utelias.
- › Sinun tulee käyttäytyä ystävällisesti ja kärsivällisesti.

Elävän kirjaston kirjastonhoitajilla on lisäksi tärkeä opastava tehtävä: he auttavat lukijoita ymmärtämään konseptia, löytämään sopivan kirjan ja ymmärtämään kirjaston säännöt. Lehdistö saattaa myös ottaa yhteyttä kirjastonhoitajiin tapahtuman aikana, joten heillä tulee olla oleellista tietoa järjestä-

jistä ja isäntäjärjestöstä. Käytännön syistä kirjastonhoitajat tulisi voida tunnistaa helposti T-paidoista tai henkilökunnan nimilapusta.

KIRJASTONHOITAJIEN PEREHDYTYS JA HEIDÄN KANSSAAN TEHTÄVÄ ARVIOINTI

Kirjastonhoitajille on samoin kuin kirjoillekin suurta hyötyä ennen tapahtumaa järjestettävästä ja hyvin valmistellusta perehdytyksestä. Kirjastonhoitajien tulisi kokoontua järjestäjien kanssa aikaisessa vaiheessa sopiaakseen omista rooleistaan, tehtävistään ja työajoistaan. Kirjastonhoitajien tulisi myös ehdottomasti osallistua kirjoille järjestettävään perehdytykseen. Tapahtuman aikana kannattaa järjestää lyhyt arviointi- ja koordinoitinkokous jokaisen työpäivän alussa tai lopussa. Näin järjestäjät ja kirjastonhoitajat saavat mahdollisuuden tehdä muutoksia ongelmallisiin seikkoihin ja käydä läpi päivän kokemuksia.

KIRJOJEN REKRYTOINTI TAPAHTUMAN AIKANA

Esimerkiksi musiikkifestivaalien yhteydessä järjestettyjen pidempien Elävi- en kirjastojen aikana jotkut lukijat ovat ilmoittaneet kirjastonhoitajille halu- avansa vapaaehtoisiksi kirjoiksi. Järjestäjien tulisi antaa kirjastonhoitajille selvät ohjeet siitä, miten heidän tulisi toimia tällaisessa tilanteessa. Tämän käsikirjan laatijat suosittelevat satunnaiskirjojen rekrytoimista vain, jos kirjoista on todellista pulaa tai vapaaehtoinen täyttää luettelossa olevan merkittävän puutteen. Satunnaiskirjojen rekrytoinnissa on ongelmallisinta se, että he eivät ole valmistautuneet ja perehtyneet tehtävään samoin kuin muut ja että heidän motivaationsa on erilainen kuin ennen tapahtumaa rekrytoituilla kirjoilla. Aiempien satunnaiskirjojen nimiä ovat olleet mm.: *Mies*, *Asianajaja*, *Eronnut mies*, *Itsenäinen yrittäjä* ja *Tietokoneohjelmoija*. On olemassa selvä riski, että satunnaiskirjat eivät vastaa edellä kuvattuja kirjojen kriteereitä. Jos satunnaiskirjat kuitenkin edustavat kategoriaa, joka puuttuu luettelosta, pyytäkää kyseisen henkilön yhteystiedot tulevia Eläviä kirjastoja varten.

Jos järjestäjät päättävät ottaa kirjastoon tarvittaessa lisäkirjoja, heidän on huomioitava seuraavat seikat:

- › Vastaako ehdotettu kirjan nimi luettelon kriteereitä?
- › Pitäisikö kirjaa haastatella ensin?
- › Pitäisikö ihmisiä perehdyttää tapahtuman aikana ja määritellä osallistumisen ehdot?
- › Pitäisikö kirjallisuusluetteloon tehdä korjauksia ja lisäyksiä?

Yhteistyö isäntäjärjestön kanssa

Elävän kirjaston isäntäjärjestönä toimiminen on palkitseva ja samalla vaativa tehtävä, joka edellyttää festivaalin järjestäjien sitoutumista. Festivaali antaa mahdollisuuksia edistää nuorten välisiä suhteita ja kanssakäymistä, ja kirjastotapahtuman avulla festivaalijärjestäjät voivat välittää yleisölle kunnioituksen ja suvaitsevaisuuden sanomaa. Tapahtuma on dynaaminen ja vuorovaikutteinen ja täydentää festivaali-ilmapiiriä.

Aikaisemmat kokemukset ovat osoittaneet, että kirjaston ja festivaalijärjestäjien on tehtävä läheistä yhteistyötä keskenään. Isäntäjärjestön tehtävänä on taata kirjastolle riittävät toimintaedellytykset ja antaa kirjaston järjestäjille logistista ja taloudellista tukea. Isäntäjärjestön vastuulla on myös auttaa löytämään sopiva paikka tapahtumalle. Kirjaston järjestäjien on selvitettävä nämä seikat isäntäjärjestölle ja kerrottava tarkasti, mitä tavoitteita ja vaatimuksia kirjastolla on ja miten isäntäjärjestö hyötyy panoksestaan. Festivaalin järjestäjien kanssa kannattaa laatia kirjallinen sopimus kaikista yksityiskohdista. Ihannetilanteessa isäntäjärjestö jakaa vastuun tapahtumasta kirjaston järjestäjien kanssa.

Kohdassa "Oikean toteutusympäristön valinta" on luettelo resursseista ja tuesta, joista kirjaston järjestäjien tulisi keskustella mahdollisen isäntäjärjestön kanssa.

Elävän kirjaston markkinointi

Julkisuus on ratkaisevan tärkeää Elävän kirjaston onnistumiselle, ja järjestäjät voivat markkinoida tapahtumaa monin tavoin. Kirjastosta voidaan tiedottaa lehdistössä sekä festivaalin ohjelmalehdessä ja sen markkinoinnin yhteydessä. On tärkeää hyödyntää ilmaista julkisuutta, mutta järjestäjät eivät voi tyytyä pelkästään festivaalin ohjelmalehtien yleensä kovin vähäiseen palstatilaan. On myös tärkeää laatia mediastrategia näkyvyyden saamiseksi. Ennen festivaalia ja sen aikana kannattaa käyttää katumarkkinointitiimejä, jotka jakavat yleisölle esitteitä ja pyrkivät eri keinoin herättämään yleisön huomion.

Voitte sisällyttää markkinointistrategiaan esimerkiksi seuraavat kohdat:

Visuaalisen identiteetin (logon ja iskulauseiden) luominen Elävälle kirjastolle

Vaikka Elävä kirjasto on jo sinänsä houkutteleva nimi, sen viestiä kannattaa ehkä vahvistaa iskulauseella. EYCB on jo kolmen vuoden ajan käyttänyt onnistuneesti iskulausetta ”Älä arvostelee kirjaa kannen perusteella”. Iskulause on painettu kaikkeen mainosmateriaaliin ja T-paitoihin, ja se kehottaa mahdollisia lukijoita hankkimaan aiheesta lisätietoa. Esimerkkejä muista iskulauseista ovat ”Lue, äläkä arvostelee!” ja ”Meillä ei ole keittokirjoja, matkakirjoja eikä lastenkirjoja – eikä mitään muitakaan kirjoja”.

Tässä käsikirjassa on kuvia aiemmin käytetyistä logoista.

Festivaalin tiedonvälityskanavien hyödyntäminen

Selvitä huolellisesti, mitä tiedonvälityskanavia festivaaleilla on käytettävissä. Ohjelmalehden lisäksi joillakin festivaaleilla on festivaaliradio, jonka kautta tapahtumaa voidaan markkinoida. Festivaaleilla on myös lähes aina oma mediakeskus, jonka kautta voi lähettää Elävää kirjastoa koskevia lehdistötiedotteita festivaalin muun markkinoinnin yhteydessä. Kannattaa myös tarkistaa, voiko tapahtumasta tiedottaa festivaalin verkkosivuilla.

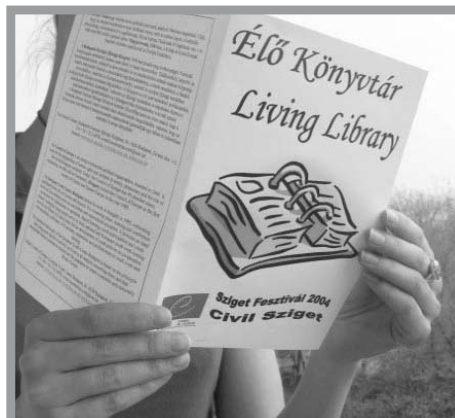
Lehdistökansion kokoaminen ja työskentely lehdistön kanssa

Aikaisemmat kokemukset ovat osoittaneet, että lehdistö suhtautuu usein hyvin myönteisesti kirjastotapahtumaan. Siksi on tärkeää varmistaa, että kirjastoa esitellään riittävän hyvin lehdistöaineistossa. Lehdistö kannattaa esimerkiksi kutsua kirjastoon tapaamaan kirjoja ja lukijoita. Kaikessa viestinnässä on tärkeää korostaa, että Elävä kirjasto on ilmainen festivaaliyleisölle, ja kuvata tapahtumaa riittävän selkeästi.

Markkinointimateriaalin valmistus ja jakelu

Laadi **mainosseite**, jossa on kaikki oleelliset tiedot tapahtumasta: lainaussäännöt, aukioloajat, sijaintipaikka sekä lyhyt selittävä teksti. Teetä **kirjoille omat T-paidat**, jotka herättävät ihmisten huomion, kun kirjat kävelevät festivaalialueella. Jos budjetti sallii, järjestäjien kannattaa myös harkita Elävän kirjaston **markkinointijulisteiden** teettämistä. Niitä voidaan kiinnittää – festivaalin isäntäjärjestön luvalla – festivaalialueelle.

Järjestäjien kannattaa koota **katumarkkinointitiimi**, joka antaa arvokasta tukea tapahtumalle. Vapaaehtoisista koostuva ryhmä voi kulkea yleisön joukossa markkinoimassa kirjastoa ja jakamassa esitteitä, joissa on lainaussäännöt ja muuta tietoa kirjastosta. Katumarkkinoijia on perehdytettävä, jotta he pystyisivät selittämään tapahtuman idean riittävän hyvin ja neuvomaan tien kirjastoon. Katutiimit ovat yleensä 4–5 hengen ryhmiä. Markkinointiaineistoa tulee olla riittävästi, sillä tehokas tiimi saattaa levittää tuhansia kopioita yhdessä päivässä. Vaihtoehtoisesti myös kirjoista koostuva ryhmä voi toimia katutiiminä hiljaisina ajankohtina.

Elävä kirjasto – Älä arvostele kirjaa kannen perusteella!

TÄÄLLÄ SITÄ TAAS OLLAAN!

EHKÄ OLET JO KÄYNYT KIRJASTOSSA JA PITÄNYT SIITÄ. EHKÄ NÄIT MEIDÄT VIIME VUONNA, MUTTA ET EHTINYT PISTÄYTYMÄÄN. TAI EHKÄ ET OLE KOSKAAN KUULLUTKAAN MEISTÄ.

Oletko koskaan ajatellut, millaisia ennakkoluuloja ja stereotypioita sinulla on muista ihmisistä? Entä oletko koskaan ajatellut, mitä muut saattavat ajatella sinusta? Sinulla saattaa olla paljon stereotypioita esimerkiksi muslimeista, juutalaisista, poliiseista, lipuntarkastajista, papeista, psykologeista, feministeistä, homoista, entisistä rikollisista, huligaaneista, ympäristöaktivisteista tai blondeista, mutta et ole ehkä koskaan voinut keskustella heidän kanssaan ja tutustua heidän elämäänsä.

Jos olet valmis kohtaamaan omat ennakkoluulosi ja tapaamaan ”oman stereotyyppisi” henkilökohtaisesti, tule Elävään kirjastoon, jossa kirjat osaavat puhua!

MITEN ELÄVÄ KIRJASTO TOIMII?

- › **Elävä kirjasto** sijaitsee **Civil Sziget** -festivaalialueella, **Euroopan nuorisokeskuksen** teltan vieressä.
- › Kun tulet kirjastoon ensimmäisen kerran, rekisteröidy lukijaksi saadaksesi **Elävä kirjasto -passin**. Tulemalla lukijaksi hyväksyt samalla Elävän kirjaston periaatteet.
- › Valitse kirjaston kirjaluettelosta haluamasi kirja. Valinnanvaraa riittää, ja kirjoja on tarjolla useilla kielillä.
- › Jos kirjasi puhuu kieltä, jota et ymmärrä, Elävä kirjasto voi antaa käyttöösi sanakirjan.
- › Jos haluamasi kirja on jo lainassa, voit valita toisen kirjan tai tulla myöhemmin uudelleen.
- › Voit lainata haluamasi kirjan yhdeksi tunniksi ja viedä sen minne tahansa Sziget-festivaalin alueella. Sen jälkeen sinun on palautettava kirja Elävään kirjastoon.
- › Elävän kirjaston palvelut ovat maksuttomia rekisteröityneille lukijoille.

MITKÄ OVAT ELÄVÄN KIRJASTON SÄÄNNÖT?

- › Kirjoja voivat lainata vain rekisteröidyt lukijat, jotka ovat hyväksyneet kirjaston säännöt.
- › Kirjoja saa lainata vain yhden kerrallaan. Kirjavarauksia ei voi tehdä.
- › Kirjan saa lainata yhdeksi tunniksi, jonka jälkeen se on palautettava Elävään kirjastoon. Lukijat voivat pidentää lukuaikaa korkeintaan yhdellä tunnilla sopimalla asiasta kirjastonhoitajan kanssa.
- › Lukijan on palautettava kirja samassa psyykkisessä ja fyysisessä tilassa kuin missä se oli lainaushetkellä. Kirjaa ei saa vahingoittaa repimällä tai taittamalla sivuja, kaatamalla sen päälle ruokaa tai juomaa tai loukkamalla muulla tavoin kirjan kunniaa. Lukija on vastuussa kirjan pysymisestä vahingoittumattomana.
- › Lukija hyväksyy sen, että kirja voi lopettaa keskustelun, jos kirja kokee lukijan kohtelevan häntä sopimattomasti tai loukkaavan hänen kunniaansa.

PALKINTO SÄÄNNÖLLISILLE LUKIJOILLE!

Säännölliset lukijat saavat hauskan ”Elävän kirjaston lukija” -T-paidan palautettuaan kirjan nro 2 kirjastoon!

AUKIOLOAJAT:

Elävä kirjasto on auki joka päivä klo 12.00–20.00. Viimeinen mahdollinen lainausaika on klo 19.00!

*Civil Szigetin Elävän kirjaston on järjestänyt EYCB yhteistyössä
Sziget Irodan kanssa.*

SEURAAVAT EHDOTUKSET OVAT SYNTYNEET SZIGET-FESTIVAALEILLA JÄRJESTETTYJEN ELÄVIEN KIRJASTOJEN POHJALTA:

- › Festivaaleilla on tärkeää käyttää perinteistä mainontaa (kuten esitteitä ja ohjelmalehtiä). Kannattaa kuitenkin muistaa, että festivaalivieraat heittävät pois suuren osan saamastaan aineistosta, joten älkää tuotako turhaa roskaa!
- › Mainosmateriaalin laatimisessa on käytettävä luovuutta, mutta tärkeintä on silti puskaradio. (Kyselytutkimuksemme osoitti, että merkittävä osa lukijoista tuli Elävään kirjastoon kuultuaan siitä ystäviltään.)
- › Selvittääkää, voitteko saada Elävälle kirjastolle epäsuoraa tukea muilta tapahtumilta, esimerkiksi järjestämällä teltan eteen elävää musiikkia tai pieniä konsertteja. Jos festivaaleilla on vakiintunut tiedonvälitysjärjestelmä, käyttäkää sitä paikallisessa mainonnassa. Keskittykää tällöin nasevaan ilmaisuun, esimerkiksi: ”Sinullakin on ennakoluuloja, mutta haluatko oppia elämään niiden kanssa? Pane ennakoluulosi koetukselle Elävässä kirjastossa.”
- › Elävän kirjaston järjestäjillä pitäisi aina olla radio- tai matkapuhelinyhteys festivaalin järjestäjiin, jotka ovat velvollisia ja kykeneviä auttamaan ja antamaan tietoa.

Elävän kirjaston arviointi

Kirjastotapahtuman järjestäjien tulee määritellä tapahtuman valmisteluvaiheessa arvioinnin laajuus, yksityiskohtaisuus ja menetelmät. Jotta arvioinnin pohjana olevasta aineistosta tulisi riittävä, arviointikriteerit ja -menetelmät on tärkeää määritellä jo suunnitteluprosessin alkuvaiheessa. Tämä julkaisu ei ole arvioinnin tavoitteiden ja menetelmien opas. Nuorisotapahtumien yleisestä arvioinnista saa lisätietoja osoitteesta www.training-youth.net³, josta löytyy useita arviointivälineitä ja -menetelmiä.

Elävän kirjaston arvioinnilla on kaksi päätavoitetta:

- ✧ selvitetään suunnittelun alussa määriteltyjen, **mitattavissa olevien tavoitteiden saavuttaminen**
- ✧ selvitetään **järjestäjien, kirjastonhoitajien ja kirjojen yleisiä kokemuksia**, jotta menetelmiä voitaisiin parantaa mahdollista uutta tapahtumaa varten.

KVANTITATIIVISTEN TIETOJEN KERÄÄMINEN:

Kuinka paljon lukijoita, lainoja ja lukutunteja oli? Mitkä olivat suosituimmat ja vähemmän suositut kirjat?

Nämä luvut on varsin helppo kerätä, ja kerääminen on kirjastonhoitajien tärkeä tehtävä. Kirjastonhoitajien tulisi merkitä jokainen lainauskerta luetteloon, josta käyvät ilmi kirjan nimi, lainaus- ja palautusaika sekä se, onko lukija ensikertalainen. Tapahtuman lopussa on helppo laatia tilastot näiden lukujen pohjalta.

Kuinka monet olivat kiinnostuneita, mutta eivät ryhtyneet lukijoiksi?

Tätä saattaa olla vaikea selvittää kiireen keskellä. Kirjastonhoitajat voisivat ylimääräisenä tehtävänä seurata kiinnostuneiden lukumäärää tukkimiehen kirjanpidolla, mutta jos tapahtumassa vierailee tuhansia ihmisiä, kyse on luonnollisesti vain arviosta.

Mediakate

Kerää sanomalehtiartikkeleita, nauhoita televisio- ja radio-ohjelmia ja merkitse ylös, kuinka moni toimittaja tekee haastatteluja tai hankkii tietoja kirjoilta, lukijoilta ja tapahtuman järjestäjiltä. Kannattaa myös pitää kirjaa Elävän kirjaston julkisvierailujen raportoinnista tiedotusvälineissä. Tiedoista on hyötyä paitsi arvioinnissa myös tulevien tapahtumien markkinoinnissa.

³ Esimerkiksi T-Kit on Training Essentials, erityisesti luku 3.6, © Euroopan neuvosto ja Euroopan komissio, lokakuu 2002.

KVALITATIIVISTEN TIETOJEN KERÄÄMINEN

Kyselylomakkeet

Koska Elävään kirjastoon osallistuu niin paljon ihmisiä, kyselylomakkeet ovat helposti hallittavissa oleva ja käypä tiedonkeruutapa. Lomakkeet tulisi laatia ja monistaa ennen tapahtumaa ja jakaa kirjoille ja lukijoille tapahtuman aikana, jotta mahdollisimman suuri osa niistä palautuisi kirjastonhoitajille ja järjestäjille. Eri ryhmiä varten tarvitaan erilaiset kyselylomakkeet. Lukijoiden täytyisi voida valita, haluavatko he ilmoittaa henkilötietonsa, ja Elävä kirjasto suojelee lähtökohtaisesti lukijoiden anonyymiyttä.

ESIMERKKEJÄ KYSELYLOMAKKEISTA

Tämän luvun lopussa on kaksi esimerkkilomaketta, yksi lukijoille ja yksi kirjoille. Kysymykset ovat vain suuntaa-antavia, ja ne voidaan tietysti mukauttaa kutakin Elävää kirjastoa varten.

Kyselylomake lukijoille

On tärkeää, että lukijoille tarkoitetut kyselylomakkeet ovat lyhyitä ja että ne voidaan täyttää muutamassa minuutissa. Kirjastonhoitajat jakavat lomakkeet lukijoille. Järkevintä olisi, jos säännölliset lukijat täyttäisivät lomakkeen viimeisen lainauskerran jälkeen. Lukijoille on kerrottava, että kyselylomakkeista saatuja tietoja aiotaan käyttää Elävän kirjaston menetelmien parantamiseksi ja että niiden pohjalta laaditaan tilastoja. Lukijoiden ei tarvitse paljastaa henkilöllisyyttään, jos he eivät itse halua.

Seuraavassa on joukko kuvaavia vastauksia, jotka on kerätty aiempien Elävien kirjastojen lukijoiden palauttamista kyselylomakkeista:

Kysymys: Mikä oli tärkein kokemuksesi Elävän kirjaston lukijana?

Esimerkkivastauksia:

- kirjojen rohkeus ja uskallus olla sellaisia kuin ovat
- avoimuus eri mielipiteille ja raja-aitojen kaataminen
- omien näkemysten vertaaminen muiden näkemyksiin
- omien näkemysten haastaminen ja kehittäminen
- mahdollisuus nähdä ennakoluulojen läpi
- henkilökohtainen kontakti, uusien ystävien löytäminen
- kiinnostava vuorovaikutus
- oman maailmankuvan laajentaminen ja pääseminen lähemmäksi ihmisluontoa
- kiinnostavat keskustelut ihmisten kanssa, joiden kanssa en normaalisti keskustelisi
- monien uusien ja kiinnostavien asioiden oppiminen

LIVING LIBRARY

European Youth Centre
Budapest

COUNCIL OF EUROPE
CONSEIL DE L'EUROPE

Centre Européen
de la Jeunesse B

Kyselylomakkeet kirjoille

Kirjat ovat yleensä hyvin auliita kertomaan – ja heillä saattaa olla myös välitön tarve kertoa ja kirjoittaa – kokemuksistaan. Kirjoille kannattaa antaa kyselylomakkeet heti Elävän kirjaston alussa ja pyytää heitä palauttamaan ne tapahtuman lopussa tai pian sen jälkeen tiettyyn päivään mennessä. Kirjojen vastauksista voidaan tehdä tapahtuman jälkeen tiivistelmä ja hyödyntää sitä tulevien kirjojen perehdytyksessä. Järjestäjien tulisi perehtyä tarkasti kirjojen täyttämiin lomakkeisiin ja reagoida heti, jos kirja arvioi kokemustaan hyvin kielteisesti. Silloin saattaa olla hyvä käydä järjestäjän edustajan ja kyseisen kirjan välinen syventävä keskustelu.

Seuraavassa on kommentteja aikaisempiin Eläviin kirjastoihin osallistuneiden kirjojen täyttämistä arviointilomakkeista:

Kysymys: Mikä oli paras kokemuksesi kirjana tämän viikon aikana?

Esimerkkivastauksia:

- *lukijat olivat avoimia*
- *yksi lukijoista ei lainannut minua vammaisuuteni vuoksi vaan siksi, että olen nainen*
- *viisi hollantilaista miestä lainasi minut kahdeksi tunniksi, he olivat ystävällisiä ja älykkäitä, ja käymämme keskustelu oli vuoden mielenkiintoisin*
- *16–20-vuotiaiden lukijoiden osoittama suuri empatia*
- *useiden heterojen mielenkiinto homoseksuaalisuutta kohtaan*
- *kauniitkin tytöt lainasivat minut*
- *kiinnostuneiden lukijoiden esittämät kiinnostavat ja viisaat kysymykset*

Kysymys: Mikä oli huonoin kokemuksesi kirjana tämän viikon aikana?

Esimerkkivastauksia:

- *jotkut lukijat lainasivat minut omien ongelmieni ratkaisemiseksi*
- *yksi tosi turhautunut tyyppi, jonka asenne oli hyvin loukkaava koko keskustelun ajan*
- *lukija, joka kysyi: ”Pitäisikö meidän vaihtaa naiset vuohiin?”*
- *lukija, joka tuomitsi minut ominaisuuksieni vuoksi*
- *lukija, joka ei ollut yhtään kiinnostunut vaan halusi vain tappaa aikaa*
- *ei mitään huonoja kokemuksia*
- *olin kuolemanväsäsynyt päivän päättyessä*

Kysymys: Mitä kysymyksiä sinulta kysyttiin useimmin?

Esimerkkikysymyksiä:

- *Voiko feministillä olla aviomies ja lapsia?*
- *Miksi kukaan haluaa lipuntarkastajaksi?*
- *Missä sinä asut?*
- *Ovatko miehesi ja lapsesi myös vammaisia?*
- *Onko Jumala olemassa, ja millaista on kuolemanjälkeinen elämä?*
- *Miksi sinä joit ja miten pystyit lopettamaan?*
- *Miksi tulit tähän maahan?*
- *Mitä kauheita asioita sinulle on tähän mennessä tapahtunut?*
- *Millaista on olla poliisi?*
- *Mitä vanhempasi sanoivat, kun kerroit olevasi homo?*
- *Mikä uskonto on oikea?*
- *Sietävätkö mustalaiset tavallisia ihmisiä?*
- *Miten voin saada työpaikan eurooppalaisesta organisaatiosta?*
- *Millainen on ensimmäinen vankilapäivä ja ensimmäinen päivä vapaalla jalalla?*
- *Jos saisit toisen mahdollisuuden, mitä tekisit toisin?*

ARVIOINTITAPAAMISET

Arviointitapaamisia järjestetään usein jo tapahtuman aikana; monet tiimit haluavat pitää lyhyen palaverin päivän loppuun. Perusteellinen tapahtuman arviointi, johon osallistuvat kirjat ja kirjastonhoitajat, pitäisi yleensä järjestää parin päivän tai viikon päästä tapahtumasta. Saattaa olla hyödyllistä kutsua kokoukseen myös yhteistyökumppanit, kuten kirjoja tarjonneet kansalaisjärjestöt sekä isäntäorganisaation edustajat.

Hyvä lukija

Kiitos, että haluat käyttää aikaasi tämän lyhyen kyselylomakkeen täyttämiseen ja jakaa kokemuksiasi yhden tai useamman elävän kirjan lukemisesta. Kommenttiesi pohjalta voimme kehittää Elävää kirjastoa. Kaikki vastaukset käsitellään luottamuksellisesti ja nimettöminä.

Ikä: ☐ ☐

Sukupuoli: ☐ mies ☐ nainen

Kansallisuus/kansallisuudet:

Mistä kuulit Elävästä kirjastosta?

- ☐ TV:stä ☐ radiosta ☐ sanomalehdestä ☐ kävellessäni teltan ohi
☐ Szigetin esitteistä ☐ aikaisemmilta lukijoilta ☐ muualta, mistä?

Oletko lukenut Elävän kirjaston kirjoja aikaisemmin?

- ☐ En, tämä oli ensimmäinen kerta ☐ Kyllä (tarkenna)

Minkä kirjan / mitä kirjoja lainasit?

Mitä pidit Elävän kirjaston ideasta?

- ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 (1 – en pitänyt lainkaan, 5 – pidin erittäin paljon)

Mitä pidit kirjavalikoimasta ja luettelossa esitellyistä stereotyypeistä?

- ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 (1 – en pitänyt lainkaan, 5 – pidin erittäin paljon)

Kommentit:

Mitä mieltä olet kirjastonhoitajien antamasta palvelusta?

- ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 (1 – siitä ei ollut lainkaan apua, 5 – siitä oli erittäin paljon apua)

Jos käytit sanakirjaa, kuinka tyytyväinen olit siihen?

- ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 (1 – en ollut lainkaan tyytyväinen, 5 – olin erittäin tyytyväinen)

Mikä oli tärkein lukukokemuksesi?

.....

Opitko mitään uutta lukiessasi Elävän kirjaston kirjaa/kirjoja?

.....

Suosittelisitko muille Elävän kirjaston kirjojen lukemista?

.....

Haluaisitko suositella uusia kirjoja kirjaluetteloon?

.....

Kiitos kommentiestasi ja ajastasi!

Nimi:

Kirjasi nimi:

Ikä: ☐ ☐

Sukupuoli: ☐ mies ☐ nainen

Kansallisuus/kansallisuudet

Oletko kansalaisjärjestön jäsen? Jos olet, minkä:

Kuinka monta lukijaa sinulla oli Elävän kirjaston aikana?

☐ 1–5 ☐ 5–10 ☐ yli 10

Millainen oli kokemuksesi kirjana olemisesta?

☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 (1 – erittäin huono, 5 – erittäin hyvä)

Minkä vaikutelman sait lukijoistasi?

☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 (1 – he eivät olleet halukkaita oppimaan,
5 – he olivat kiinnostuneita ja todella vilpittömiä)

Miten hyödyllinen oli kirjaroolisi kuvaus, jonka sait ennen Sziget-festivaalia?

☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 (1 – sopimaton, riittämätön, 5 – hyvin selkeä, hyvin kuvattu)

Miten arvioisit kirjaston henkilökunnan (kirjastonhoitajien ja järjestäjien) antamaa tukea

☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 (1 – siitä ei ollut lainkaan apua, 5 – siitä oli erittäin paljon apua)

Jos käytit sanakirjaa, miten arvioisit tulkin suoritusta?

☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 (1 – siitä ei ollut lainkaan apua, sujui huonosti,
5 – tulkkaus oli tarkka, sujui hyvin)

Miten arvioisit työaikasi kestoa ja sopivuutta?

☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 ☐ 5 (1 – ei sopiva, liian pitkä, 5 – erittäin sopiva)

Miten arvioisit lukijoidesi hyötynneen kirjasi lukemisesta?

.....
Miten itse hyödyit siitä, että kirjaasi luettiin?

.....
Mitä kysymyksiä sinulta kysyttiin useimmin?

.....
Mikä oli haastavinta kirjan roolissa?

.....
Mitä neuvoja antaisit seuraavaa Elävää kirjastoa ajatellen?

.....
Neuvoja tuleville kirjoille:

.....
Neuvoja järjestäjille:

.....
Neuvoja kirjastonhoitajille:

.....
Neuvoja tuleville lukijoille:

.....
Neuvoja luettelon laatijoille:

.....
Haluaisitko olla kirjana myös toiste?

.....
Muita kommentteja?

KUVALUETTELO JA KUVALÄHTEET

Kansikuva

Kumpul heistä on kirja?

© Euroopan neuvosto, Euroopan nuorisokeskus Budapest, 2004

Sivu 6

Saarelaisia

© Euroopan neuvosto, Euroopan nuorisokeskus Budapest, 2004

Sivu 8

Az Elő Könyvtár – Elävä kirjasto

© Euroopan neuvosto, Euroopan nuorisokeskus Budapest, 2004

Sivu 11

Feministikirja osallistuu sukupuolikeskusteluun oikeusasiamiehen toimiston teltassa Sziget-festivaaleilla.

© Euroopan neuvosto, Euroopan nuorisokeskus Budapest, 2004

Sivu 17

Roskilden festivaalin Elävän kirjaston sisäänkäynti

© Mathies Erlandsen, Stop Volden, Tanska, 2000

Sivu 19

Alværnin yläasteen Elävän kirjaston kirjat yhteiskuvassa, Nesodden, Norja, 2003

Julkaistu Norsk Folkehjelpin luvalla.

Sivu 21

Elävän kirjaston kirjastonhoitaja auttaa lukijoita kirjojen valinnassa.

© Art Factory, 2003

Sivu 23

Lukija perehtyy kirjaluetteloon.

© Euroopan neuvosto, Euroopan nuorisokeskus Budapest, 2004

Sivu 24

Elävä kirjasto ja EYCB:n osasto Sziget-festivaaleilla

© Euroopan neuvosto, Euroopan nuorisokeskus Budapest, 2004

Sivu 25

Yksi kirja kolmelle lukijalle, kiitos!

© Euroopan neuvosto, Euroopan nuorisokeskus Budapest, 2004

Sivu 26

Oppilaat lukevat kirjaa ryhmässä.

Alværnin yläaste, Nesodden, Norja, 2003

Julkaistu Norsk Folkehjelpin luvalla.

Sivu 28

Kirjat odottavat lukijoita.

© Art Factory, 2003

Sivu 32

Luettelo

Blondikirja

© Euroopan neuvosto, Euroopan nuorisokeskus Budapest, 2004

Sivut 34–35

Kirjat keskenään

© Euroopan neuvosto, Euroopan nuorisokeskus Budapest, 2004

Sivu 37

Kirjat tutustuvat toisiinsa, Rock In Rio, Lissabon

Kuva: Ronni Abergel, 2004

Sivu 39

En pukeutunut varsinaisesti tätä tilaisuutta varten, Roskilden festivaali.

Kuva: Asma Mouna, Stop Volden, Tanska, 2000

Sivu 40

Oppilaat lukevat kirjaa ryhmässä.

Alværnin yläaste, Nesodden, Norja, 2003

Julkaistu Norsk Folkehjelpin luvalla.

Sivu 45

Kolme lukijaa jututtamassa siirtolaiskirjaa, Rock In Rio, Lissabon

Kuva: Ronni Abergel, 2004

Sivu 47

Vuoronvaihto

© Euroopan neuvosto, Euroopan nuorisokeskus Budapest, 2004

Sivu 49

Kirjastonhoitajien ruuhkahuippu

© Euroopan neuvosto, Euroopan nuorisokeskus Budapest, 2004

Sivu 51

Kirjastonhoitaja jututtaa kiinnostuneita lukijoita, Roskilden festivaali.

Kuva: Mathies Erlandsen, Stop Volden, Tanska, 2000

Sivu 52

Elävä kirjasto kirjastossa

Julkaistu Budapestin Szabo Ervin -kirjaston luvalla, 2004

Sivu 53

Elävän kirjaston katumarkkinointitiimi Roskilden festivaaleilla

Kuva: Mathies Erlandsen, Stop Volden, Tanska, 2000

Sivu 54

Mainoslehtistä lukemassa

© Euroopan neuvosto, Euroopan nuorisokeskus Budapest, 2004

Sivu 56

Kirjastonhoitaja kertoo kirjallisuusluettelosta, Roskilden festivaali.

Kuva: Mathies Erlandsen, Stop Volden, Tanska, 2000

Sivu 59

Lukuhetki Elävän kirjaston ulkopuolella

© Art Factory, 2003

Sivu 60

Ahkera lukija valitsemassa jälleen uutta kirjaa

© Euroopan neuvosto, Euroopan nuorisokeskus Budapest, 2004

Sivu 66 (liite)

Elävän kirjaston osasto, Rock in Rio, Lissabon, 2004

Kuva: Ronni Abergel, 2004

Sivu 67

Alværnin yläasteen Elävän kirjaston mainosjuliste, Nesodden, Norja, 2003

Julkaistu Norsk Folkehjelpin luvalla.

M.B.

Når du er færdig vil du med garanti føle at du har mistet en ven

Den er menneske du normalt ikke
kan lide. Et har en bredde udvalgt
af populære typer. Det er alle
Uden fra denne første tryk
dramatiske, komiske, erotiske
historier om livet på
Hvad? Hvordan
2 timer.

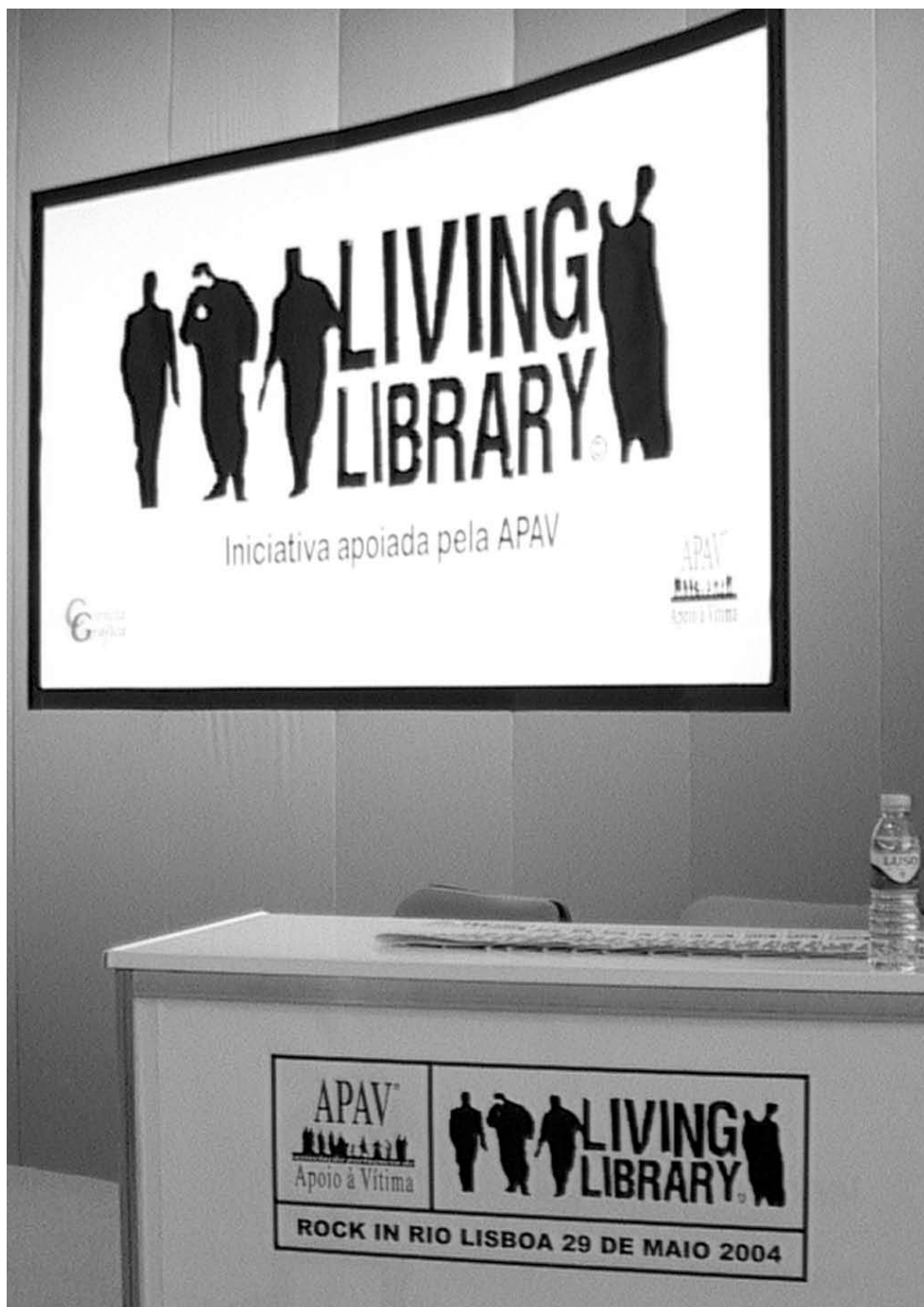
01-442

**STOP VOLDEN'S
MÆNNEKEBIBLIOTEK**
ROSKILDE FESTIVAL 2000

WWW.STOPVOLDEN.DK

UNIVERSITETET I
KANSAS
STUDENTBIBLIOTEK

**ELÄVÄN KIRJASTON OSASTO ROCK IN RIO -FESTIVAALEILLA
LISSABONISSA 2004**

ALVÆRNIN YLÄASTEEN ELÄVÄN KIRJASTON MAINOSJULISTE,
NESODDEN NORJA, 2003

Møt dine fordommer!

MENNESKE 聽 BIBLIOTEKET

 Norsk Folkehjelp

KIRJALUETTELON SIVU JA KIRJASTOKORTTI
(Euroopan nuorisokeskus Budapest)

Feminista

Feminist

- Gyűlöli a férfiakat,
- Leszbikus,
- Képtelen pasit szerezni magának,
- Egy...

- Hates men,
- Is lesbian,
- Couldn't get a boyfriend,
- Is a feminist due to a trauma,
- Aggressive,
- Hairy legs, hairy all over.

Ha erre a könyvre más nyelven lenne szükséged, fordulj a könyvtárhozoz!
For availability in additional languages, please contact the librarian.

ESIMERKKEJÄ KIRJOJEN T-PAIDOISTA

Alværnin yläasteen elävän kirjaston kirjojen T-paita
© Norsk Folkehjelp

SZIGET-fesztivaalin elävän kirjaston kirjojen T-paita
Design: Art Factory, Budapest

EUROOPAN NEUVOSTON NUORISOSEKTORI JA IHMISOIKEUSKASVATUS

Elävä kirjasto on osa Euroopan neuvoston nuorisosektorin priorisoitua ohjelmaa: ”Youth promoting human rights and social cohesion”. Ohjelman päämääränä on:

- › selvittää, miten tulisi reagoida jatkuviin ihmisarvon loukkauksiin, kuten sosiaaliseen eristämiseen, väkivaltaan, rasismiin, suvaitsemattomuuteen ja syrjintään
- › kannustaa nuoria kehittämään toimintaa, joka liittyy heihin kohdistuvaan rasismiin, muukalaisvihaan, syrjintään ja sukupuolisisidonnaiseen väkivaltaan
- › kehittää ihmisoikeuskasvatuksen parissa työskenteleville välineitä ja menetelmiä
- › edistää ja tukea ihmisoikeuskasvatukseen liittyviä pilottiprojekteja ja kursseja Euroopassa
- › yhdistää eurooppalaisten kouluttajien ja nuorisojärjestöjen verkostoja, jotka edistävät aktiivisesti ihmisoikeuksia.

Suuriin julkisiin nuorisotapahtumiin osallistuminen antaa ainutlaatuisen mahdollisuuden edistää ihmisoikeuksia, nuorten osallistumista ja kulttuurienvälistä oppimista.

Euroopan neuvoston nuorison ja urheilun pääosaston ohjelmista saa lisätietoja seuraavilta verkkosivuilta:

www.coe.int

Euroopan neuvoston virallinen sivusto

www.coe.int/youth

Tietoa Euroopan neuvoston nuorison ja urheilun pääosaston työstä, ohjelmista, päätöksentekorakenteista, julkaisuista, yhteistyökumppaneista ja paljon muuta

www.coe.int/hre

Tietoja ihmisoikeuskasvatusohjelmasta ja linkkejä julkaisuihin sekä koulutusaineistoon

www.eycb.coe.int

Tietoa Budapestissa sijaitsevan Euroopan nuorisokeskuksen ohjelmista, julkaisuista, palveluista ja muista hyödyllisistä seikoista.

